Thom: Franc. Closset

Diss.

de fontibus indicationum
in morbis chronicis

Viennae 1784 8

Separatim ligatae

[illegible] in England
[illegible] Tollitur
vol 1.

Bartthol: Jo. Battist:

Diss.

de [illegible] morbis

Vindob. 1782

[illegible] Diss. [illegible]

[illegible] vol II

[illegible]:

[illegible]

[illegible]

DISSERTATIO
INAUGURALIS
DE
HYDROPHOBIA,
QUAM
ANNUENTE INCLYTA
FACULTATE MEDICA
IN
ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PUBLICÆ DISQUISITIONI
SUBMITTIT
GREGORIUS UIBERLACHER,
VINDOBONENSIS,
DISPUTABITUR
IN UNIVERSITATIS PALATIO
die Menſis Decembris anni MDCCLXXXII.

VIENNÆ
TYPIS A BAUMEISTERIANIS,

Imminens medelam ſuſcipit,
incipiens raro ſanatur, facta,
et confirmata lethalis.

LAZERME.

NOBILI, PERILLUSTRI,

AC

CELEBERRIMO

DOMINO DOMINO

JOANNI BAPTISTÆ

BREQUIN DE DEMENGE,

ARCHITECTORUM MILITARIUM

PRÆFECTO,

ATQUE ÆDIFICIORUM BANCALIUM, ET HYDRAULICORUM DIRECTORI.

Has pagellas dedicat

GREGORIUS UIBERLACHER.

NOBILIS, PERILLUSTRIS,

AC

CELEBERRIME DOMINE!

Beneficia, quæ parentibus, fratribusque meis præſtitiſti, magna ſunt.

Ego igitur beneficiorum particeps factus, ut quoddam tibi gratitudinis teſtimonium præbeam, in augurale meum tentamen TUO NOMINI ſacrum inſcribere audeo.

Novi quidem, TE, veritum, ne in laudes TUAS excurram, publicum gratitudinis documentum deteſtari. Verum, ne modeſtiæ, verecundiæque TUÆ moleſtus eſſe poſſim, omni laudatione abſtineo. Atque eo lubentius abſtineo, quo certius NOMEN TUUM, quod ab inſigni humanitate, excellenti in omni quidem matheſeos ſpecie, maxime tamen in architectura civili, & mi-

litari, in phyſica, hiſtoriaque naturali ſcientia, atque peritia, & ab incredibili in rebus a TE adminiſtrandis ſedulitate, dexteritate, felicitateque longe, lateque celebratur, meis encomiis adeo non illuſtrári, ut potius offuſcetur, perſuaſus ſum.

Suſcipe igitur has qualescunque pagellas benigno, quo ſoles, vultu, & me, fratres, parentesque meos benevolentia TUA proſequi non dedignare. Vale!

autem hydrophobia cum altera male confunderetur. Aliam enim, eamque diverſiſſimam cauſam habet, mitior plerumque eſt, & medendi methodo morbo principi accommodatæ ſæpe feliciter cedit, nec contagio propagatur. Hinc ut ab altera quæ vulgaris, contagioſa, & primaria dicitur, diſtinquatur, ſpontaneæ, ſymptomaticæ, & ſecundariæ nomen accepit.

§. 3.

Hydrophobia (vulgaris) antiquiſſimis quidem medicis, & vel Patri Aeſculapio cognita fuit; a Celſo a) tamen primum deſcripta, & poſtea a Galeno b) maxime autem ab Aureliano c) uberrime explanata eſt. Subſequentium temporum medici morbi hiſtoriam ſuis obſervationibus locupletare veram indolem detegere, & certam curandi methodum conſtituere adlaborarunt.

§. 4.

Citiſſime decurrit, & paucorum dierum ſpatio occidit, febrim etiam plerumque comitem habet; hinc inter morbos acutos numerare oportet. Subinde autem lento gradu incedit, aut epilepſiæ inſtar certis temporibus redit, & abit; tuncque, ad chronicos potius pertinere videtur.

§. 5.

Non ſponte, ſed recepto ab animalibus, imprimis domeſticis canibus, & felibus rabie affectis contagio naſci ſolet. Nata, ut animalium rabies communicato contagio aliis immittitur.

§. 6.

a) De Med. Lib. 5. c. 27.

b) De ſimpl. Medic. facult. L. 11. c. 1.

c) L. 3. c. 25.

§. 6.

Rabies autem animalium ex cauſis internis oritur. Non tamen omnia animalia ſpontaneam patiuntur. Sola canum generis animalia canes, lupos, & vulpes abſque contagii labe, reliqua, feles, equos, aſinos, mulos, camelos, boves, ſues, gallos gallinaceos, gallinas anſeres, anades, lepores, urſos, leopardos, ſimias &c. contagio infecta rabioſa fieri ſedula obſervatio docuit.

§. 7.

Cauſæ, quæ rabiem canibus inducunt, ſequentes ſunt:

1ma magnus aëris calor, aut frigus, & caloris, frigorisque viciſſitudo. Hinc ſæpe in regionibus frigidis, ſæpius in calidis, ſæpiſſime in regionibus, ubi & æſtas, & hyems modum excedit, raro autem in temperatis occurrit. Hinc æque fervidiſſima æſtate, ac aſperrima hyeme obſervatur. Hinc ab immoderatà cubiculorum, in quibus canis degit, calefactione, a repentina canis ex calefacto cubiculo in aerem gelidiſſimum proceſſione, ſimilique cauſa inducitur.

2da cibus carneus, pinquis, ſubputridus, putridus, admodum ſalſus, aut aromaticus.

3tia potus aquæ ſtagnantis, inſectis imprægnatæ, putredine corruptæ, ſalinæ.

4ta fames, ſitisve diu tolerata.

5ta eſculentorum & potulentorum fervidorum aut gelidorum æſtuante corpore ingurgitatio.

6ta curſus nimium incitatus, aut diutius continuatus.

7ma coitus petulantior, protractior.

Hæ cauſæ ſæpe quidem ſolæ, ſæpius tamen aliis junctæ rabiem creant. Æſtus corporis a calore atmoſphæræ, cubiculi, curſu, coitu &c., & victus putridus, ſalſus aquæ defectu comitatus aut uſus aquæ ſalinæ, putrefactæ ciborum inopia ſtipatus canes certius, citiusque rabie afficit. Male vermes accuſantur. Frequentiſſime enim omnis ge-

ne-

neris vermes in cadaveribus canum non rabioſorum reperiuntur, a) & in rabie peremptorum ſubinde fruſtra quæruntur. b) Peſſime autem vermiculus ſublinqualis catulis non exemptus rabiei cauſa aſſumta fuit. c) Qui enim vermiculus canum dicitur, peculiaris, quaſi tendi noſa, & quandoque quaſi ſubcartilaginea muſculis vicinis ope telæ cellulosæ adnexa ſubſtantia eſt, qua pro longitudine tenuior canum linqua firmari, ſuisque in motibus adjuvari videtur. d) Hac etiam dudum exſecta rabies obſervata legitur. e)

Ex ſimimibus cauſis, maxime autem ex fame, & acriore gelu lupi & vulpes rabioſi fieri videntur.

§. 8.

Naſcente in canibus rabie ſequentia ſigna ſe offerunt: triſtitia; cibi, potusque inappetentia; tardus, ſegniſque, vocante hero, acceſſus; fuga hominum, atque amor ſolitudinis, & latebrarum; murmuratio, ululatus, nullus autem latratus; ingreſſus lanquidus, ſubtitubans; caput ſomnolentum, nutans; aures, caudaque demiſſæ; oculi triſtes, lachrymoſi; nares muco madidæ, ſtillantes; os apertum; linqua ſordibus obducta.

Hic eſt primus mali gradus. Ex eo autem rabies certo prædici nequit. Eadem enim ſymptomata in aliis canum morbis obſervantur. Ex ſecundo autem gradu certa affirmari poteſt.

Hoc ſubeunte canis omnem cibum, maxime autem potum averſatur; vocem quamcunque non percipit; neminem, ne herum quidem ſuum amplius agnoſcit; oculos nunc flammeos, trucesque con-

a) Swieten in comment aph. 1134.

b) Portal, Bemerkungen über die Natur, und Heilung der Wuth ꝛc. c. 4. p. 54.

c) Plinius, Hiſtor. nat. T. 29. c. 5.

d) Morgagni, Epiſt. 8. n 35.

e) James, treatiſe on canine Madneſſ. p. 202.

contendit, rotatve; inquictus eſt; acceſſuros indignatur, accedentes autem mordet; emaciatur; improbe maſticat; ore hiante ſpumat; linquam ſordidam, plumbeamque exſerit; anhelat; aquam, & omne aquoſum horret; domicilium, qua data via fugit; profugus contentis oculis, demiſſa cauda celerrime, & recta plerumque via decurrit, amni, fluviove ſi forte occurrit, territus terga vertit; obvia quæque plerumque invadit, mordet; canes, a quibus odoratu procul certiſſime noſcitur, ſummo terrore incuſſo in fugam conjicit; viribus fractis vacillans ſomnolenti, ebrüve inſtar incedit, conſumtis collabitur; collapſus quaſi terræ affixus jacet, raro reſurgit, & membra reſoluta trahit; convellitur; moritur.

Alter hicce gradus raro in diem tertium, rariſſime in quartum, & ſæpe vix per triginta horas fertur.

Enarrata rabiei phœnomena ſunt ſymptomata febris acutæ, quæ accedente altero morbi gradu erumpit, & cum ſymptomatum omnium, maxime furoris augmento per vices exacerbatur.

Subinde contingit, ut morſu a cane inflicto de canis, qui vel aufugit, vel antequam evidentia rabiei ſigna exhibuerit, occiſus eſt, rabie dubitetur. Hoc in caſu cel. Petit a) fruſto carnis elixæ fauces, dentes, & gingivas canis mortui fricare & carnem affrictam cani offerre ſuadet; ſi mortuus canis rabioſus fuit, oblatam carnem cum clamore repudiari ſin minus avide comedi aſſerit. Cum autem canes, quid quid caninum cadaver olet, niſi forte ingenti fame coacti reſpuant, b) incertitudinem hujus experimenti intelligimus. Antiquiores alia ratione ſibi dubium ſolvere conſueverunt. c) Micam panis vulneri inflicto per noctem im-

a) Academ. des ſciences 1723. Hiſt. p. 39.

b) Jonſton, Taumatographia. Cap. 7.

c) Lanfrancus, Chirurgia magna, & parva. Palmarius de morbis contagioſis.

impoſuere aut ſanquini ex vulnere fluenti immiſere, inde avi, gallinæve propinavere ſi repudiabatur, aut ſi aſſumta brevi necabat, veneno rabioſo tinctam fuiſſe pronunciavere.

Quæ alia animalia ſive ſponte, ſive contagio recepto afficit rabies, ſimilibus ac canina ſignis ſe manifeſtat.

§. 9.

Modi, quibus tetri morbi venenum communicari poteſt multiplices ſunt Communicatur enim 1mo morſu vel leviſſimo etiam, 2do oſculo ſive ab aquifuga ſano, ſive a ſano aquifugæ infixo 3tio linctu, 4to aſperſione ſalivæ, 5to contactu ſalivæ recentis, 6to applicatione corporis venenata ſaliva etiam dudum exſiccata infecti linquæ, gingivis, labiis. Sunt quidem, qui venenum ſola ſalivæ in corpus per morſum immiſſione, aut interventu alius corporis in os receptione, non vero applicatione ad cutim quomodocunque facta communicari poſſe aſſeverant. Verum cum cl. viri hydrophobiam a ſaliva cuti abſque vulnere admota ſubſecutam viderint, facile contrarium evincitur. Quod quandoque ſaliva cutim abſque noxa contigerit mirum non eſt. Ablutione enim haud dubie illico inſtituta facile abſtergi potuit.

Olim venenum non ſolum ſalivæ, verum etiam carnis, lactis, ſanquinis materiæ perſpirabilis & ſudoris, halitus, ſeminisque ſuſcepti interventu communicari creditum fuit. Verum cum indubiis obſervationibus conſtet, 'carnem, lac, ſanquinem, aliamve animalis rabioſi partem aſſumi, cutim hydrophoborum etiam ſudore madentem tangi, comprehendi, hydrophobis adſtari, cadavera hydrophoborum aperiri, vulnera inſtrumento, quo animal rabioſum occiſum, aut cadaver hydrophobi diſſectum fuit, infligi, coitum denique celebrari, quin hydrophobia ſubſequatur, hodie nil niſi ſaliva noxia habetur. Infelices, qui ab alia, quam ſalivali animalis rabioſi hominisve hydrophobi parte hydrophobiam contraxiſſe viſi ſunt, aut ſimul,

aut.

aut occulta quadam ratione ſaliva inquinati cenſentur.

§. 10.

Communicatum venenum non illico agere, ſed, donec aut mora temporis ſponte actuoſum fiat, aut cauſarum excitantium acceſſu in actum deducatur, iners latere ſolet. Nunquam ante primum, raro ante tertium, ſæpe circa octavum, ſæpiſſi me circa quadrageſimum a veneno ſuſcepto diem hydrophobia comparet. Subinde poſt plures menſes, imo poſt annos etiam, magnis non raro humorum mutationibus v. g. febri varioloſa intercurrentibus, inopinate erumpit. Viſa eſt poſt quatuor a) ſex b) ſeptem c) decem d) menſes, poſt annum e) poſt duos f) ſex g) ſeptem h) decem i) octodecim l) viginti m) quadraginta denique n) a morſu inflicto annos. An autem omnes ejusmodi ſerotinæ hydrophobiæ cauſis, a quibus repetitæ ſunt, adſcribendæ fuerint, dubitare licet. Poſſunt enim ſpontaneæ, ſymptomaticæ fuiſſe; poſſunt a recente contagio occulto quodam modo recepto originem traxiſſe.

§. 11.

a) Mathiolus in Diſcorid. p. 1008.

b) Act. nat. curioſ.

c) Aeginetta L. 5. c. 3. p. 74. Aetius L. 6. c. 24. p. 107.

d) Schenckius, libro citato.

e) Galenus. Bauhinus, hiſt. luporum aliquot rabidorum

f) Chirac, Centuria 1. Obſ. 96.

g) Braunſchweigius, in Chirurgia.

h) Aurelianus.

i) Chirac.

l) Salmuth.

m) Schmidius, Miſcell. cur. dec. 1. ann. 9. p. 117.

n) Gaſp. à Reies Elyſ. jucund. Quæſt. Camp. qu. 61. n. 11.

§. 11.

Varia demorſi natura, varius ſex rerum non naturalium uſus, varia partis demorſæ conditio, major denique minorve veneni truculentia cauſæ, cur venenum modo citius, modo ſerius operari incipiat, eſſe ſolent. Experientia enim docuit: 1mo homines irritabiles, calidos, bilioſos, juvenes magis, torpidos, pituitoſos, frigidos, ſenes minus in hydrophobiam vergere, 2do hydrophobiam mente ſecura & hilari diu ſilere perturbata autem, triſtitia, metu, terrore, ira &c., affecta brevi infeſtare. 3tio Atmoſphæra calida frequentius, frigida rarius invadere: 4to cibo, potuque calefaciente, exercitio corporis valido, perſpiratione, alvo ſuppreſſis maturari, & e contra diæta antiphlogiſtica, quiete corporis, excretionibus libere procedentibus procraſtinari. 5to Eo citius comparere, quo vulnus inflictum glandulis ſalivalibus propius eſt, ideoque v. g. facie, collove demorſis poſt paucos, tres, quinque, ſeptemve dies, artubus autem vulneratis poſt plures ſeptimanas, menſesve ſequi. 6to Eo celeriore paſſu accedere, quo venenum morſu immiſſum ſive ex majore rabiei gradu, quo vires acquirit, ſive ex fervidiore animalis rabioſi ira, qua exacerbatur, efficacius fuit.

§. 12.

Dum contagium communicatum actuoſum fieri incipit, plerumque in parte contagio infecta prima ſigna comparent. Vulneris conſolidati cicatrix prurit, dolet, ardet, rubet hincinde elevatur, aſpera & inæqualis fit, ſæpe etiam dehiſcit, & rubellam, atramve, fætentem, acrem, lintea tamen immiſſa non corrodentem ſaniem ſtillat, carnem quaſi fungoſam & corrupto ſanguine farctam, labia autem retorrida exhibet: ambitus intumeſcit, & molleſcit. Simili modo vulnus contagio acturo nondum cicatrizatum mutatur. Circa locum demorſum, & vicina dolores pungentes preſſorii,

aliive, vagi, quaſi rhevmatici percipiuntur, qui ſubinde trium, quatuorve dierum ſpatio ad cerebrum uſque adſcendunt, tunc vertiginem faciunt, & hydrophobiam brevi ſecuturam nunciant. Si cuidam parti abſque vulnere v. g. linctu contagii labes impreſſa fuit, hæc dolere, ardere ſolet.

Huic partis affectæ mutationi caterva ſymptomatum ſuccedit: laſſitudo; gravitas; mæſtitia; amor ſolitudinis; inquietudo; frequens leipothymia; ſuſpiria; anxietas; pectoris conſtrictio; reſpiratio difficilis; vox interrupta, tremula, mox acuta, mox gravis, ſubinde etiam per breve tempuſculum perdita; faucium anguſtatio; inappetentia; colica; alvus inordinata; urina aquoſa aut ſponte fluens, aut difficillime mittenda; perſpiratio parcior; cutis ſicca, aſpera; facies pallida, contracta; frigus continuum, per momenta acutiſſimum; muſculorum tremor; maxillæ inferioris motitatio, aut ad ſuperiorem arcta appreſſio; ſomnus inquietus in ſomniis horrendis, convulſiones etiam excitantibus, aut febrili rigore, calore, ſudore turbatus; pulſus aut immutatus, aut debilis, parvus, inæqualis, intermittens.

Hic eſt primus morbi gradus (die ſtille Wuth) quem citius, ſeriusve poſt dies plures, paucioresve, poſt ſeptimanam unam alteramve, poſt menſem etiam ſecundus (die offenbare Wuth) excipit.

Hoc ſubeunte frigus recedit, & calor æquabilis per totum corpus diffunditur. Is brevi ita increſcit, & locum demorſum partesque interiores maxime caput, & fauces tam vehementer afficit, ut ægerrime feratur. Qua proportione calor augetur, eadem pulſus elevatur, ita, ut demum fortiſſimus, vibrantiſſimus, celerrimus fiat. Hujus febris vehementia ſubinde tanta eſt, ut delirium, convulſiones, apoplexiam, & mortem inducat. Continua eſt, ſed per vices remittit, & per vices exacerbatur. Raro febris abeſt. Subinde frigori univerſi corporis pulſus debilis, nunc celer, nunc tardus omni modo malus, & ſyncope frequens jungitur. Aliquoties in brachio demorſo intolerabili

ar-

ardore affecto pulſus debilis, & parvus, in oppoſito autem fortis, & magnus obſervatus eſt.

Eodem tempore ſitis, & cum ſiti potus deſiderium accedit. Sed, res miſerrima! aquæ, & omnis aquoſi deglutitio impoſſibilis eſt. Subinde fieri quidem poteſt, ſed inſigni cum difficultate, & acerrimo eum dolore. Si, ſiti urgente, tentatur, horror, anxietas, convulſio, furorve ſequitur. Aquæ etiam conſpectus, nomen, & quidquid aquæ ideam renovat, res pellucida, vel ſpeculi ad inſtar reflectens v. g. glacies, vitrum, lamina metallica polita, ſplendidus culter, aut gladius &c. ferri nequit, & tremores, muſculorum faciei diſtorſiones ſummam reſpirandi anguſtiam &c. creat. Ipſa ſaliva quæ magna copia in os fluit, cum horrore longe exſpuitur. Offa autem ſolida plerumque facile, citoque deglutitur, & ſæpe avide comeditur. Cum hydrophobia alia quoque gravia ſymptomata comparent. Aeris vel leviſſimus motus, & minimus etiam ſonus validiſſime afficit, & ſæpe totum corpus turbat: hinc januæ, feneſtræve apertura, celerior cujusdam acceſſus, clamor &c. moleſtiſſime fertur. Subinde in locis tranquilliſſimis ſuſurri, ſtrepitus, fragores, latratus &c. audiuntur.

Lux etiam offendit, Ideo aut obvelata facie, aut obductis feneſtris tenebræ parantur. In ipſis autem his tenebris radii ſolares potentiſſime in oculos agunt, ita, ut omnia etiam minima objecta, & ſæpe etiam ſcintillæ, fulguresve conſpiciantur.

Ineluctabile adſtantes conſpuendi, vel etiam mordendi deſiderium ſæpiſſime per vices invadit. Facies ſanquine ſuffuſa, oculi immobiles, flammei, lucidi (ſi nox fuerit) muſculorum faciei diſtorſio, clamor, & ferox lædendi conatus furentes refert; omnis tamen furor abeſt. Ægri, dum paroxiſmum inſtare præſentiunt monent, ut adſtantes ſibi conſulant, ut a morſu & ſputo ſuo caveant; fuere etiam, qui vincula ſibi injici non ſolum permiſerunt, verum etiam ſuaſerunt. Summa etiam rabie accenſi timent, ne aliis noceant. Sunt tamen, qui de-

delirant, furunt, & viribus muſculorum ad prodigium uſque magnis vix funibus coerceri poſſunt. Subinde mens continuo aberrat; plerumque autem ſana perſtat. Interea ſæpe admodum mutata eſt. Plurimos ingens metus tenet, ita, ut undique mala imminere cenſeant: multi tanta inquietudine affecti ſunt, ut continuo fugam moliantur: quidam amicos odio perſequuntur &c. Satyriaſis, & libidinoſa ſeminis ejaculatio viros, nymphomania fæminas frequenter afficit.

Dolores acerbiſſimi pleroſque diſcruciant, ita ut mortem, certiſſimum, & citiſſimum ſolamen, vi ſibi inferant, aut ab aliis inferendam expetant. Appetitus antea imminutus nunc plane proſternitur; vomitu materia pituitoſa bilioſa, porracea, fuſca, & ſæpe cum levamine ejicitur; alvus pertinaciſſime clauditur; urina rubra, ſpiſſa mittitur, parce ſecernitur, & ſubinde etiam ſupprimitur. Omnia hæc ſymptomata continuo pejora fiunt; intereà etiam priora exacerbantur. Ita ægri conditio calamitoſiſſima evadit.

Morbo admodum provecto univerſa corporis ſuperficies ſicciſſima & aſperrima fit, & ſæpe maculis hincinde deturpatur; facies inſigni rubore perfunditur inflatur; palpebræ & labia liveſcunt, nigreſcunt; oculi ſanquinei aut contenduntur, aut rotantur; ſpumoſa ſaliva os circumfluit; linqua arida, atque aſpera ex ore prominet; vox rauca interrumpitur, perit; anxietas, & reſpirandi difficultas ſumma; corpus vel convulſionibus exagitatur, vel ſpaſmo riget, vel paralyſi reſolvitur. Is autem miſerrimus ægrorum ſtatus non diu durat. Brevi enim vires collabuntur, pulſus incipit vacillare, imo de ficere, reſpiratio ſummo molimine peragitur, ſudor gelidus, viſcidus per totum corpus exit, & mors plerumque convulſionibus ſtipata malo finem imponit.

Raro vel nunquam quartum diem hic morbus ex cedit ab acceſſu aquæ metus imprimis computando. Subinde veneno actuoſo reddito morbus quidem hydrophobicus comparet, ſuis ſymptomatibus levioribus, gravioribusve, ipſo etiam aquæ me-

metu ſtipatus afficit, & exactis aliquibus diebus diſparet; poſt menſem autem, menſesve, poſt annum, annosve redit, ſolito ſeſe modo gerit, iterumque abit, atque ita periodice accedit, receditque. Quo autem ſæpius revertitur, eo plerumque mitior, & brevior eſt, & tandem ægro valedicit. Schmidius, a) Hildanus, b) Layard c) aliique ejusmodi hydrophobias narrant.

§. 13.

Cadavera hydrophoborum varia, & ſæpe ſibi oppoſita offerunt: Habitus plerumque eſt ſicciſſimus, quaſi tabe peremtorum, ſubinde tamen ſatis plenus, non raro maculis lividis, nigrisve hincinde deturpatus; tela celluloſa ſubcutanea & omentalis ſæpe in anis, raro pinquedine diſtenta; muſculi plerumque exſucci, & quaſi conſumti; cerebrum, cerebellum, medulla ſpinalis, cor, pulmones, pancreas, hepar, lien, & omnia viſcera fere ſemper ſolito ſicciora; ſinus duræ matris frequenter nigro, ſpiſſo, grumoſoque, aut fluido etiam ſanguine dilatatæ; vaſa piæ matris crebo infarcta, raro inflammata; cavitates cerebri utriusque ſæpius inanes, rarius lympha, ſerove inundatæ; nares, fauces, velum palati, linqua flavo, vireſcenti, tenaci muco frequenter obducta; uvula ſæpe minor, contractior; pharinx æſophagus, & aſpera arteria ſæpe quidem inflammata, aut etiam ſubgangrænoſa, ſæpius tamen ſana, rariore caſu æſophagus valde anguſtus, & contractus inventus; ventriculus & inteſtina ſubinde a phlogoſi rubent, plerumque autem ſui coloris ſunt, cavitas autem ventriculi ſæpiſſime materiem pituitoſam, bilioſam, flavam, porraccam, fuſcam gerit, & ea inteſtinorum

a) Miſcell. cur. dec. I. ann. 9. p. 118.

b) Obſerv. chirurg. cent. I. p. 65.

c) Libro citat. p. 104. 132.

rum aere elaſtico diſtenditur; hepar plerumque integrum, quandoque inflammatione tumefactum, aut gangræna corruptum; veſicula fellea vix non ſemper bile tenaci, viridi, atra plena; pulmones perſæpe multo ſanquine infarcti turgent, perraro marcidi flaccent, quandoque inflammatione correpti ſunt; pericardium aut omnino nihil, aut ſolito plus ſui humoris habet; cor aut vacuum, aut grumis, polypisve repletum, ſubinde (aere elaſtico) dilatatum; arteriæ ſæpe vacuæ, venæ autem plenæ, raro vice verſa arteriæ plenæ, venæ vacuæ; (non autem in toto arteriarum, & venarum tractu, ſed in ejus parte tantum v. g. in ſola arteria aorta, & vena eava, aut in ſolo arteria & vena iliaca hæc vacuitas, aut plenitudo invenitur) ſanquis ſæpe ſanquini plerorumque cadaverum ſimilis, omni vitio caret, ſubinde autem diſſolutus eſt, & vix in aere coit, & ſubinde coagulatus deprehenditur; univerſum cadaver quandoque horrendum fætorem ſpargit, & cito vel media etiam hyeme computreſcit, plerumque autem ſumma hac in putredinem proclivitate expers eſt. Cadavera animalium rabioſorum ſimili modo ſeſe habere videntur. Cel. Portal in aperto canis rabie peremti cadavere pharyngem, & laryngem inflammatum, æſophagum, ventriculum, & inteſtina tenaci materie obducta pulmones ſanquine turgidos, grumos ſanquineos in corde, aquam rubellam in pericardio, reliqua omnia naturalia invenit.

§. 14.

Hiſtoria morbi breviſſime expoſita naturam tam morbi, quam veneni paucis monſtrare convenit.

De hydrophobiæ natura multiplex ſententia prolata eſt. Bonnet, a) Bartholin, b) Deſault, c) alii-

a) Sepulch. anatom. tom. 1. l. 1 ſect. 8.

b) De rabie contagioſa.

c) Differt. ſur la rage.

aliique verminoſum morbum eſſe pronunciarunt. Hæc autem ſententia, poſtquam vermes in canum cadaveribus ſæpe fruſtra quæſitæ ſunt, exolevit. Codronchi a) cordis vitium accuſat. Verum & ſi cor in hydrophobia affectum ſit, omnium tamen malorum origo dici nequit. Selig b) febrim malignam vocat, qua totum quidem corpus; maxime tamen hepar, primaria veneni ſedes, patiatur. Huic autem opinioni repugnat. 1mo Quod febris, ſi hydrophobiam comitatur, raro maligna ſit, & 2do quod hepar, etſi vitioſum inventum fuerit, ſæpe omni vitio careat. Aromatarius e) anginam inflammatoriam morbi cauſam eſſe, & ab illa omnia ſymptomata proficiſci cenſuit. Hanc etiam multi ſubſequentium medicorum aſſumſerunt. Verum inflammatio pharyngis, æſophagi, & aſperæ arteriæ ſæpe ab eſt; non ergo præcipua morbi cauſa ſtatuenda eſt. Celeberrima ſententia eſt, hydrophobiam gravem nervoſi ſyſtemmatis affectionem eſſe. Jam Democritus d) ejus ſedem in nervis & cerebro eſſe arguit; & plurimi veterum medicorum idem ſenſerunt. Recentiores unanimi fere ore nervos pati profitentur. Hanc ſententiam argumentis fulcire & juvat, & decet.

1mo Omnia ſymptomata & incipientis, & progredientis & in mortem ſe vertentis morbi nervoſa ſunt. Horripilatio, frigus, pulſus debilis, parvus, inæqualis, leipothymia, triſtitia, amor ſolitudinis, inquies, laſſitudo, ſomnus perturbatus &c. nervorum affectorum ſigna, ſubeuntem hydrophobiam nunciant. Vocis frequens mutatio, thoracis conſtrictio, reſpiratio difficilis, anxietas, ſuſpiria, faucium anguſtatio, cardialgia, colica, alvus inordinata, urinæ tenuitas, fluxus aut ſponta-

a) De hydrophobia, helleboro, & ſale abſynthii. Cent. 3. obſ. 48.

b) Diſſert. citat.

c) De rabie contagioſa.

d) Aurelianus L. 3. c. 14.

taneus, aut impeditus &c. eodem tempore comparentia affectiones ſpaſmodicæ ſunt.

Aquæ metum, ſignum morbi pathognomicum, nervoſum ſymptoma eſſe oſtendendum eſt. Canis imaginem in aqua conſpici, hinc aquam horreri male a Baccio (a) aliisque dictum eſt: omnis enim hydrophobus ſe aliquid in aqua videre, negat, & vix ullus tecta etiam liquida per ſiphonem trahere poteſt. Æque male ægri pertinacia, aut amentia accuſatur (b): ſitientiſſimus enim & ſummo potus deſiderio flagrans & mente ſaniſſimus aquam nec bibere nec aſpicere poteſt. Inflammationem faucium cauſam non eſſe, vidimus. Maxime hiſce temporibus difficultas liquida deglutiendi, & dolor ſub deglutitione accuſari ſolet. His effici aſſeritur, ut aquæ potus, & potum in mentem reducens aſpectus horreatur, & motus convulſivos muſculorum faciei, æſophagi, thoracis &c. excitet. Atque hæc ſententia non infirmis niti talis videtur. Multos hydrophoborum magno bibendi deſiderio affectos, atque etiam bibere tentantes ſola difficillima, & maxime dolorifica deglutitio a potu abſterret, & demum vel ad liquidorum conſpectum tremere, convelli, angi, ſuffocari facit (c). Hydrophoba, cujus hiſtoriam doct. & expert. D. Ferro mihi communicavit, aquam deglutiebat, ſed ſumma cum difficultate, & intolerabili cum dolore, ideo omnem potum pertinaciſſime averſabatur, & conſpecta aqua, conſpectove aquam continente vaſe anxia fiebat, diſtractiones muſculorum faciei patiebatur, &c.; eadem tamen præmiſſa aſſeveratione aquam non potandi cauſa offerri, aquam absque malis ſymptomatibus, non tamen absque metus ſignis aſpiciebat. His igitur non antipathia adverſus aquam ſed difficultas, & dolor

(a) De venenis p. 76

(b) Manget. ſepulch. anatom. L. 1. Sect. 8.

(c) Morgagni, Epiſt. 8.

dolor deglutitionis liquida abominabilia fecit. Id etiam huic ſententiæ favet, quod non pauci, qui potum avidiſſime deſiderantes, aquam, ne ad conſpectum horrore concutiantur, ex vaſe clauſo per fiſtulam ſugere tentarunt, decepti fuerint.

Sed qua ratione fit, ut cum offa ſolida facile deglutiatur, nihil liquidi deglutiri poſſit? Convulſio pharyngis, & æſophagi cauſa eſſe videtur. Hæc enim in hydrophobis evidentibus ſeſe ſignis manifeſtat. Dum enim vel liquida deglutire tentant, vel ſolummodo aſpiciunt, facies mire contorquetur, dolorificus conſtrictionis ſenſus per totum æſophagi tractum percipitur, ventriculus inflatur, anxietas naſcitur, inſpiratio laborioſe peragitur, & non raro artus motibus convulſivis agitantur. Multi interrogati, cur non bibant, ob magnam faucium, gulæve anguſtiam et conſtrictionem, reſponderunt (a),

Cur autem pharyngis & æſophagi convulſio, quæ liquidi deglutitionem impoſſibilem, & dolorificam reddit, ab offa ſolida aut non naſcitur, aut ſi naſcitur, longe minor boli devolutionem non impedit? An a veneno hydrophobico pharyngi, & æſophago peculiaris quædam irritabilitas ab omni liquido validiſſime, ab offa autem ſolida vix, aut plane non afficienda inducitur ita, ut aquæ deglutiendæ, conſtrictione, quam admittit maxima, & hinc dolorifica orta, omnis tranſitus negetur, cibo autem ſolido devolvendo, contractione ſolito vix majore nata, expedita via maneat? Sane virgo hydrophoba cruſtulum panis ſiccum comedere non abnuit vino autem madefactum deglutire recuſavit (b); & ruſticus, qui panem absque incommodo deglutiit, diris dum digitum aqua humectatum linguæ admovit, cônvulſionibus comprehenſus fuit (c). An vero innata irritabilitas

 ita

(a) Salius Diverſus, c. 19.

(b) Morgagni, Epiſt. 8. n. 29.

(c) Haguenot. Mém. de la Sociét. de Montpell. t. 13. p. 43.

ita exaltatur, ut liquida, quæ arctiſſima ad ſui deductionem constrictione egent, ſummo, & maxime dolorifico ſpaſmo oborto nequaquam, ſolida autem, quæ minimam ad ſui devolutionem contractionem poſtulant, facile deglutiri poſſint? Mulier cæteroquin ſaniſſima, quæ ut videbatur, ex æſophagi ſpaſmo ſolida facile, fluida autem nulla ratione deglutire poterat, emendato malo magnos liquidorum rivos ſimul & ſemel ingeſtos, non autem parvam liquidorum copiam in ventriculum demittere poterat (a); & ſimili modo vir hydrophobus cum moleſtia aquam deglutire incipiebat, ſed prima potionis parte hauſta reliquam haud difficulter degluttiebat (b).

Non tamen omnes hydrophobos difficultas, dolorque deglutitionis a potu abſterret; & hinc ſententia huic ſuperſtructa univerſalis non eſt. Sunt enim hydrophobi, qui primo initio, dum venenum illud actuoſum fit, potum facillime aſſumunt, mox autem ipſi mirantur, quare potum, qui antea placuerat, nunc horreant (c). Sunt, quibus ab animale rabido demorſis nil mali ſuſpicantibus intolerabilis aquæ conſpectus hydrophobiam omnium primo nunciat. Famulus optime ſeſe habens ſubito aquæ conſpectum, aut attactum dum ſcyphos eluere vellet, non tulit (d). Virgo ſaniſſima amniculum quendam tranſitura ſubito hydrophobam ſeſe oſtendit (e). Monachus bene valens per foſſam conſpecta aqua nonniſi cum ingente horrore ac metu tranſire potuit (f). Sæpe igitur metus aquæ moleſtiam a potu deglutito perce-

---

(a) Swieten in comment. §. 1142,

(b) Morgagni, Epiſt. 8. n. 27.

(c) Swieten in comment. §. 1138.

(d) Sauvages, Diſſert. ſur la rage p. 12. in notis.

(e) Morgagni, Epiſt. 8. n. 29.

(f) Foreſtus L. 10. Obſ. med. 27.

ceptam non ſequitur, ſed potius præcedit. Sed ſive antipathia adverſus liquida, ſive labor, dolorque deglutitionis a ſpaſmo fibrarum muſcularium pharyngis & æſophagi natus aquæ metum faciat, utroque tamen in caſu ſymptoma nerveum eſt.

Ejusdem indolis ſunt ſymptomata hydrophobiæ adſociata. Photophobia, & aerophobia ab aucta nervorum ſenſitivitate naſcitur, & non ſolum hydrophobiæ, verum etiam aliorum ſyſtematis nervei morborum comes eſt. Dolores acérrimi, uti in paſſione hyſterica, ita in hydrophobia nervorum affectioni adſcribendi eſſe videntur. Hi muſculos, maxime maxillam moventes mox in convulſiones mox in ſpaſmos conjiciunt. Ingens adſtantes & conſpuendi & mordendi cupido, ſatyriaſis, nymphomania quid niſi nervorum paſſio eſt? Mentis mutationem quis non ſenſorii communis vitio imputabit? Ipſa febris, ſi adeſt, nervoſa dicenda eſt. Quippe cor, & arteriæ irritabilitate aucta violentius agant oportet; & fortaſſe ſtimulus veneni calcaris vicem ſubit. Virium dejectio, quæ ſubinde obſervatur, oppoſitam cauſam habere videtur. Summa denique nervorum mala convulſio, & paralyſis morti plerumque præcedunt. Tota igitur morbi hyſtoria gravem nervoſi ſyſtematis affectionem eloquitur.

Cadaverum conditio idem docet. Cui enim hydrophobiam adſcribas, aſperæ arteriæ, pharyngis, æſophagi & ventriculi inflammatio raro deprehenditur; e contra æſophagus valde anguſtus, & conſtrictus, uvula in velum introtracta ſpaſmi poſt mortem etiam perſiſtentis teſtimonium præbet.

Felix remediorum antiſpaſmodicorum opii, moſchi, caſtorei, aſæ fætidæ, camphoræ, ſalis alcalini volatilis, ſuccini balneorum tepidorum, venæ ſectionis &c. uſus hanc rem egregie confirmat,

Licet autem hydrophobia morbus nervoſus ſit, non tamen multiplici ſolidorum. & fluidorum vitio caret. Symptomata enim nervea totum corpus

pus turbant, & immutant. Febris, abſtinentia a potu, uber ſalivæ fluxus (a pharyngis, & æſophagi ſpaſmo vaſa tranſeuntia ſtringente, & ſanguinem ad partes vicinas urgente, ab aliis excretionibus imminutis aut ſuppreſſis, & ab aucta humorum circulatione ortus) liquidiorum defectum, reliquorum inſpiſſationem, ad ſecretiones & excretiones obeundas ineptitudinem, ſolidorum exſiccationem, rigiditatem, vaſculorum minimorum contractionem, indeque anguſtationem, & obliterationem creat. Bilis admodum patitur. Oleum quidem in tela celluloſa collectum vi febris fuſum materiam ſuppeditat hinc majore copia ſecernitur; ſed cum liquidi diluentis defectus adſit, ſpiſſior, tenacior, acrior naſcitur. Varia quoque ſyſtematis nervei affectio tam ejus quantitatem, quam qualitatem vario modo mutare videtur. Sanguinis inſpiſſatio, & motus febrilis ad inflammationem diſponit; hinc accedente ſpaſmorum vi facile in pharynge, æſophago, ventriculo, inteſtinis, aſpera arteria, & pulmonibus inflammatio excitatur. An & veneni alluentis ſtimulus quidquam confert? Is ſane ex glandulis muciparis oris, fauciumque copioſum, viſcidum flavum, vireſcentemve mucum prolicere videtur. Reſpiratio difficilis efficit, ut ſanguis in pulmonibus, & in encephalo coacervetur, vaſa continentia diſtendat, anevriſmatica, varicoſa reddat, & multiplicia inde oriunda mala producat.

Hæc conſtans morbi natura eſt. Subinde autem venenum non in ſolum ſyſtema nerveum, verum etiam in ſanguineum agit. Quandoque enim ſanguinem diſſolvit, putrefacit, aut coire, coagulari facit. Tunc igitur ſyſtematis nervei paſſioni, & ejus effectibus graviſſimum ſanguinis vitium jungitur.

§. 15.

Natura veneni nos hucusque latet. Cl. quidem Deſault (a) cum canes putrida, verminoſa carne

(a) Diſſert. citat.

carne utentes ſæpe rabioſi fiant, cum in rabioſorum cadaveribus vermes repertæ fuerint, cum denique mercurius quem vi ſua anthelmintica utiliſſimum habens tentavit, profuerit, venenum verminoſum eſſe ſtatuit. Huic autem opinioni tam multa repugnant, ut aſſumi nequeat. 1mo. Enim rabies a multis cauſis vermium geneſi non faventibus naſcitur 2do vermes, etſi ſubinde in cadaveribus inventæ fuerint, ſæpe deſiderantur. 3tio Hydrophobia absque anthelminticis remediis tam averruncata, quam ſanata fuit. Quidam (a) cauſas rabiei canum ſanguinem ad putredinem diſponere, & ſanguinem in hydrophoborum cadaveribus diſſolutum, putridumque eſſe perpendentes venenum alcalinæ indolis, & quidem ſali alcalino volatili analogum eſſe cenſuere. Sed, ſi ita eſt, cur ſanguis ſæpe immutatus et quandoque coagulatus apparet? Cur recommendata acida utilitatem non adferunt? Alii (b), poſtquam hydrophobiam morbum nervoſum eſſe intellexere, & remedia a veteribus commendata, cinerem cancrorum, oſtrocodermata &c. abſorbentia eſſe videre, venenum acidum eſſe pronunciarunt. Sed, ſi ita eſt, cur abſorbentia non proſunt? cur ſanguis ſubinde diſſolvitur, putreſit? Itaque peculiaris veneni natura eſt, ſeriore, ſi unquam, experientia detegenda. Interea obſervationum ope multas illius proprietates intelligimus.

1mo. Cum ſolius ſalivæ quocunque modo aut corpori immiſſæ, aut applicatæ interventu, non vero eſu carnis, lactis, ſanguinis animalis rabidi, contactu aquifugæ, coitu cum aquifuga &c. communicetur, ſoli ineſſe ſalivæ, a carne autem lacte, ſanguine, ſemine, materie perſpirabili &c. abeſſe concludi poſſe videtur. Jam veteres

(a) Sauvages, Diſſert. citat. Dehne, Hanöv. Magazin 1778. St. 19.
(b) Hunauld, Entretiens ſur la rage, & ſes remedes. Heyſam, Diſſert. de rabie canina.

teres ſalivam venenatiſſimam declararunt. Recentiores plerique ſolam ſalivam venenatam habent; & pauci, qui nullum fluidorum, & ſolidorum animalis rabidi genus veneno liberum pronunciant, ſalivam tamen veneno imprægnatiſſimam eſſe agnoſcunt. Conceptu quidem difficile eſt, qui fiat, ut venenum in ſola ſaliva hæreat. Sed dum conſideramus, alia etiam venena ſingulari ſæpe tantum humori ineſſe, difficultas illa diſparet. Venenum varioloſum in ſola vaporoſa perſpirationis materie, & in lympha, quam minimæ variolarum erumpentium veſiculæ habent, & ideo etiam in pure, & ex pure facta cruſta varioloſa continetur; acre venereum & ſcrophuloſum lympham inficit; & miaſma plicoſum humorem ſebaceum glandularum cutanearum, maxime capitis amat.

2do. Cum atmoſphæra rabioſorum tuta ſit, & omni infectionis periculo careat, venenum volatilitate deſtitutum eſſe apparet.

3tio. Cum cutis veneno imbuta nec doleat, nec inflammetur, nec erodatur, cumque vulnus venenato dente factum inſolitum dolorem non creet, majore inflammatione, non excipiatur, pus bonum concipiat, & facile conſolidetur, rodens cauſticum dici nequit.

4to. Cum tamen venenum actuoſum redditum ſyſtema nerveum graviſſime afficiat, febrim inducat, partes, quas alluere valet, pharyngem, æſophagum, aſperam arteriam ventriculum & inteſtina ſæpe inflammet, igneum quaſi ſaporem in lingua excitet, & ex glandulis membranæ pituitariæ oris, faucium, nariumque copioſum flavum, aut vireſcentem mucum proliciat, peculiari quadam acrimonia præditum eſſe videtur.

5to. Cum ſanguis quocunque morbi tempore miſſus immutatus appareat (a), & in cadaveribus ſæpe

(a) Liſter, Ephem. nat. curioſ. ann. 1683. art. 2. p. 47. Haguenot. Portal. p. 96.

ſæpe naturalis (a), raro aut diſſolutus (b) aut coagulatus (c) inveniatur, ſanguini certam mutationem non inferre perſpicimus. Non igitur cum cel. Meadio, & Boerhavio ſanguinem in hydrophobia diſſolvi, aut cum cel. Lietaudio coagulari, aut denique cum cel. Sauvageſio, & Swietenio in morbi initio inſpiſſari, in progreſſu autem liquefieri ſtatuere licet.

6to. Cum denique morſu ſuſceptum plerumque ſero morbum creet, non illico a ſuſceptione maſſam humorum ſubire, ſed miaſmatis venerei inſtar aliquamdiu in loco demorſo ſedere clarum eſt. Qui id fiat, difficulter quidem dicitur; ſi tamen ut miaſma venereum in telam celluloſam ſubcutaneam deferri, ibi oleo immixtum eouſque latere, donec a vaſis lymphaticis reſorptum ſanguini ingeratur, aſſumimus, non abſona credere videmur. Cum tamen ſubinde paulo poſt communicationem & ſubinde auxiliis externis, inuſtione, ſcarificatione, &c. illico inſtitutis hydrophobiam inducat, quandoque ſtatim a venis bibulis reſorptum in ſanguinem deferri cenſendum eſt.

Si cum aliis animalibus venenis comparamus, quandam cum veneno venereo & varioloſo analogiam habere, a viperino autem ſimilique admodum diſcrepare invenimus, Veneni enim varioloſi more loco, cui immiſſum fuit, aliquamdiu inſidet, in actum deductum ſedem ſuam inflammat, ſuppurare facit, vicina doloribus quaſi rheumaticis vexat, & febrim, febrimque comitantia ſymptomata nervoſæ indolis excitat, ſubinde uberiore per-

(a) Morgagni, n. 23. Portal, p. 53.

(b) Mead, de venenis c. 3. Sauvages, diſſert. cit. n. 87. Taury Hiſtoire do l'acad. des ſciences 1699.

(c) Morgagni, n. 23. Lieutaud, hiſtor. anatom. med libr. 2.

perſpiratione diſſlatur, & ſingulari humorum ſpeciei ſeſe immiſcet; &, uti venereum, partem cui impreſſum fuit, diu tenet, & ſero interiora corporis ingreditur, & actuoſum redditum partes quas alluit, irritat, inflammat, muco flaveſcente, flavo, ſubviridi copioſe prolecto obducit, ſpaſmoque exagitat, ſalivam præ aliis humoribus amat, & mercurio aut extinquitur, aut expellitur; nunquam autem, viperini inſtar, locum morſu ſibi vindicatum illico inflammat, in gangrænam vertit, convulſiones ciet, paralyſin inducit, ſanguinem diſſolvit, viſceraque inflammat, & in gangrænam vertit, per os autem ingeſtum vi nocendi caret, aut cuiquam animalium generi parcit.

Uti veneni natura, ita etiam modus, quo in canibus, & congeneribus animalibus generatur, latet. Succos a cauſis §. 7mo enarratis corrumpi Aretæus quidem monuit (a); Liſter (b), & Mead (c) modum etiam corruptionis utcunque explicuere dicendo, ſanguinem a quibusdam cauſis inſpiſſari, ad ſecretiones, & excretiones obeundas ineptum fieri, ita acrem, & ſubputridnm, putridum reddi, ab aliis autem cauſis particularum putridarum copia inquinari, atque ita ſimili ratione putrefieri, maxime autem ſalivam vitiari quoniam in canibus, qui nunquam ſudant, glandulæ ſalivales vix non omne quod acre factum, & quocunque modo corruptum per cutim eliminandum eſſet, recipiunt, & excernunt: nemo tamen, cur venenum hydrophobicum, nec aliud naſcatur, dixit.

§. 16.

Curatio hominis ab animale rabido demorſi duplex eſt; altera prophylactica ſeu hydrophobiam ar-

(a) L. 1. c. 7. p. 5.
(b) Exercitat. 3. p. 133.
(c) De venenis p. 138.

arcens, altera therapeutica, ſeu hydrophobiam curans.

§. 17.

Curatio prophylactica requirit: 1mo ut venenum morſu, aliove modo ſuſceptum, antequam maſſam humorum ſubeat, illico aut deſtruatur, aut auferatur, 2do ut ſi deſtructio, oblatiove vel neglecta, vel ſero inſtituta, vel male peracta fuerit, venenum fortaſſe reſorptum, antidoto vel iners reddatur, vel deleatur, aut aptis remediis ex corpore expellatur, 3tio ut cauſæ, quibus venenum in actum deduci ſolet, evitentur, aut, ſi applicitæ fuerint, citiſſime removeantur, mala autem, quæ venenum parere conſuevit, prævertantur, aut in partu ſuo ocyſſime ſuffocentur. Quo ſingulæ indicationi modo ſatisfieri poſſit, breviter dicemus.

§. 18.

Deſtructio veneni ſuſcepti igne ad locum, cui inhæret, applicato optime perficitur. Vivus enim ignis omnia deſtruit, ſic cuncta luſtrat venena (a). Cum autem ignem interventu ferri (non autem cupri, argenti, aurive) applicare ratio ſuadeat locum veneno infectum ferro ignito inurere conſultiſſimum eſt.

Id auxilii genus jam Eraſiſtratus commendavit (b), & a Celſi, qui primus ſcriptum tradidit (c) tempore nullus medicorum non efficaciſſimum habuit. Plerique quidem medici græci, arabes, recentioresque cum inuſto etiam vulnere hydrophobiam ſubſequentem viderint, ſoli inuſtioni

---

(a) Swieten in comment. §. 1143.

(b) Dioſcorides, Libro de Theriaca.

(c) De Med. L. 5. c: 27.

ni diffidentes alia ſimul auxilia & adhibuerunt, & ſuaſerunt; fuere tamen non pauci a) qui inuſtionem certiſſimam veneni deletricem habentes ſolam ſufficere pronunciarunt. A multis Europæ, Aſiæ, Africæ & Americæ populis infallibile remedium habetur. b)

Fiat autem inuſtio, ſi felici eventu coronetur 1mo citiſſime a morſu inflicto, ne antea quidquam veneni reſorbeatur (Negligenda tamen elapſis aliquibus a vulnere facto horis minime eſt: venenum enim hydrophobicum venerei inſtar ſæpe diu in loco demorſo hæret, antequam in reliquum corpus deferatur) 2do fiat in omni vulneris ambitu, 3tio ea profunditate, qua omne vulneris punctum perfecte exuri poſſit. Si ſero inſtituitur, ſi non omnem vulneris locum tangit, relicta veneni indeſtructi portione hydrophobiam ſequi mirum non eſt. Delapſa eſchara inuſtione nata plagam diu apertam tenere convenit, ut ſi forte quid veneni remanſerit, hoc modo expellatur: certus enim, omne venenum deſtructum fuiſſe vix eſſe poſſum. Ferrum peculiare, quo inuſtio felicius perficiatur, v. g. clavis S. Huberti, Petri, Rochi, Bellini aut ſanctæ Guiteriæ non requiritur. Ferrum quodcunque vulneris tamen conditioni adaptatum ſcopum explet.

Feliciſſime inuſtio adhibetur, ſi vulnus morſu inflictum leve eſt, & ſolam fere cutim tenet, aut ſi pars quædam corporis ſola ſaliva animalis rabidi contaminata fuit. Poteſt tamen altum etiam vulnus ferramento apto bene adacto perfecte exuri. Uſtio, ſacrificatione prius facta, repetita metum ſuperſtitis veneni tollit. Exſciſſio loci demorſi cum mag-

---

a) Baccius, Swirten, libris citat. Vaughan, Caſes and obſervations on the hydrophobia. Mezler, Unfehlbares Wehrmittel wider die Wuth ꝛc.

b) Temple, Abhandlung von der Geſundheit, und dem langen Leben. Haller, Bibliotheca chirurgica, p. 115.

magnos & protractos dolores pariat, & dextram manum requirat; inuſtioni doloriticæ quidem, ſed citiſſime peractæ, & facillime vel ab ipſo demorſo perficiendæ vix præferri poſſe videtur. Nolim tamen ſuadere, ut locus demorſus téndinoſus, aponevroticus admodum nervoſus veneno infectus inuratur: quæ enim facile ſupervenit nervorum diſtentio aut aſphyxia ægrum interficere poteſt. Si digitus manus pedis, aliave pars ita morſu læſa fuit, ut oſſibus otiam confractis corpori utilis eſſe amplius nequeat, tunc inuſtio nullum fructum, & ſola amputatio medelam adfert.

Si quis ferro ignito ægri ejulatu deterritus uti non poſſit, tunc pulvere pyrio vulneri inſperſo intrito, & admota ex improviſo candela accenſo inuſtionem perficere poteſt. a) Quin videtur hæc inurendi ratio alteri ſubinde præferri poſſe. Subinde enim vulnus tam magnum & lacerum eſt, ut ferro candente omnis locus exuri vix poſſit. Hoc in caſu pulvis pyrius & commodius adhibetur, & meliorem effectum promittit. b) Is autem, cum vulneri ſanquinolento immiſſus accendi renuat, ſiccato primum vulneri admoveri debet.

Cauſtica quoque vulneri applicata cum parte animali una venenum deſtruunt; & hinc in hunc finem adhiberi poſſunt. Commendatur lapis cauſticus lapis infernalis, butyrum antimonii c) alumen uſtum ſpiritus vitrioli, & ipſum diriſſimum arſenicum. d) Sed citius, & certius ignis applicatus venenum necat.

C 2 §. 19.

a) Boyle, Vaughan, Mezler, libr. citat.

b) Mezler.

c) Idem.

d) Agricola.

§. 19.

Ablatio veneni variis modis fieri & poteſt. & ſolet.

1mo Optime ſuaſu cel. Sauvageſii, & Ill. Swietenii partes demorſas quantocyus a partibus ſanis reſcindendo perficitur. Si igitur digitus manus, pedisve demorſus eſt, ejus amputationem illico inſtituere non incongruum eſt. Crudele quidem hoc conſilium videtur; ſed calamitoſiſſimam mortem mutilatione corporis redimere præſtat. Si autem alteri cuidam parti exſtirpatione non auferendæ morſus inflictus eſt, bene omne, quod morſu læſum eſt, a vicinis, & ſubjacentibus apto ſcalpello perfecte ſeparatur. Id etiam in locis pinqui cute, & multa carne tectis v. g. in ſuris, femoribus, brachiis &c. tuto perficitur, in locis auten pinqui ſubcutaneo & carne deſtitutis tendine, aponevroſi, nervo, vaſe majore inſtructis periculo non caret, & hinc ab illis exulet.

2do Si abſque partis de morſæ exſtirpatione, aut exſciſſione venenum auferre velimus, tunc omni modo conandum eſt, ut exvulnere facto exeat. Hunc in finem & antiqui & recentiores medici unanimi conſenſu denſas, profundaſque ſacrificationes & in ipſo loco affecto, & in vicino ambitu laudant: jure enim ſperant, fore, ut virus vulneri & adjacentibus forte locis inhærens flumine ſanquinis prolicito abreptum expellatur. Ut autem optatus eventus certius conſequatur, applicatis ad loca ſcarificata cucurbitis remota preſſione atmoſphæræ ſanquinis effluentis copiam augere ſuadent. Eundem in finem dilatatio vulneris fieri, & ita largior ſanquinis fluxus cieri ſolet, a) Hiru-

a) Dioſcorides. Theriac. c. 2. p. 424. Caranta, Decad. medico-phyſic. L. 2. de morſu canis rabidi Fothergill, Londoner mediciniſche Bemerkungen, und Unterſuchungen. Layard, Libr. citat.

rudinum quoque ad vulnus inflictum admotio commendatur. a) His enim abſque dolore & abſque vulneris augmento una cum ſanquine venenum vulneri immiſſum elici poſſe videtur. Maxime autem frequens vulneris aqua ſale, vel ſalc & aceto impraegnata, urina, lixivio cinerum, ſimilique liquore facta elotio adhibetur. Irritatione enim quae hac ratione vulneri accedit magnum ſanquinis profluvium concitari, & pro lubitu ſuſtineri poteſt. Hi ſunt modi, quibus veneno exitum ex vulnere conciliare conſuevimus. A quibusdam quidem ore venenum ex vulnere exſugere ſuaſum eſt; b) ſed peſſimum conſilium dudum rejectum eſt. Non autem hiſce modis promiſcue utimur. Cum enim vulneris inflicti conditio & partis demorſae indoles varia ſit, alter alteri ſaepe praefertur; cumque omnis voto non ſemper ſatisfaciat, alter alteri ſaepe adjungitur. Sacrificatio inſtituitur, ſi vulnus contuſionem, echymoſin adſociatam habet, ſi partem pinquem carnoſam tenet, ſi ſuperficiale eſt, ſi cutis lacerata, raſa, aut ſaliva infecta fuit. Si ſcarificatione facta ſanquis non ſatis fluit, fluxus applicatis cucurbitis, aut admotis hirudinibus, aut denique aqua ſalita, urinave vulneri ope linteoli infricta pro arbitrio augeri poteſt. Loca, quae ſola fere cutis tegit, quae tendines, nervos, arterias ſubjectas habent, aut non, aut caute ſcarificantur. In his elotio fieri ſolet. His etiam cucurbitas aut hirudines applicare non incongruum eſt. Hirudo omni vulneri ſanquinolento, & praemiſſa ſcarificatione coutuſo, aut ecchymoſi cincto admoveri poteſt. Dilatatio vulneri alto, anguſto, contuſo &c. deſtinatur. Horum auxiliorum efficaciam venarum partis demorſae per ligaturas arctatio egregie promovet. Cum enim ejus ope efflu

a) Duhamel, Journal de Medicine 1772., Portal, libr. citat. p. 99.

b) Palmarius. Heiſterus.

fluxus ſanquinis augeatur, refluxus autem minuatur, ejectionem veneni adjuvari reſorptionem vero impediri neçeſſe eſt. E contra autem venæ ſectio abſque inſigni plethora inſtituta ſalubres dictorum auxiliorum effectus enervat, & deſtruit. Emiſſo enim ſanquine venenum a venis bibulis facillime recipitur. Ab acriore cathartico, enemateve idem timendum eſt.

Expoſitis auxiliis cito, riteque adhibitis omne plerumque venenum elicitur. Rariſſime enim largum ſanquinis ex vulnere profluvium hydrophobia ſubſecuta legitur. Cum tamen quandoque multo licet ſanquine manante hydrophobia viſa fuerit, citius ſubinde venenum maſſam humorum ſubire, quam a ſanquinis flumine elui videtur. Hinc vulnus inflictum, etſi multum ſanquinis ſive ſponte, ſive arte adhibita fuderit, diu, & in ſextam uſque ſeptimanam apertum ſervare prudentia ſuadet. Ita via panditur, qua venenum, ſi quod forte interiora corporis ingreſſum eſt, exire poſſit.

Hunc in finem varia remedia adhibentur. Multi duce principe cel. Schmucker a) pulvere cantharidum utuntur. Hunc omni vulneris plagæ inſpergunt, deſuper emplaſtrum veſicatorium ponunt, & aperta veſica per emplaſtrnm elevata pulverem quotidie inſpergendo ſuppurationem ſuſtinent. Hæc methodus raro ſcopum non aſſecuta eſt. Plures ſolum unquentum digeſtivum, baſiliconis, fuſcum aut ſimile applicant, vel ſuppurationis augendæ cauſa tali unquento mercurium ſublimatum corroſivum, præcipitatum rubrum, albumve cantharides pulveratos, ſtyracem &c. immiſcent. Quidam unquentum ægyptiacum præferunt. Alii vulneri oleum ſcorpionum illinunt, aut muriam ſalis cum aceto frequenter apponunt. Galeno unquentum ex oleo roſarum, & theriaca confectum placuit. Baccius vulnus theriaca implevit. Fuere de-

a) Chirurgiſche Wahrnehmungen.

denique qui margini vulneris ſinapismum, aut cataplasma ex cepis, alliis, ruta, ſale &c. factum admoverunt.

Sed etſi venenum morſu ſuſceptum deſtruere, aut eliminare conatus fuerim, nunquam tamen, nihil amplius veneni latere, certus eſſe poſſum. Itaque remedia, quæ latens fortaſſe venenum vel ejicere, vel iners reddere poſſint, exhibere altera, ut dixi, indicatio eſt.

§. 20.

Expulſio latentis fortaſſe veneni multiplici modo tentata fuit.

Medici græci a) motis ſudoribus venenum expellendum eſſe cenſuerunt; hinc theriacam, mithridatium, & omne aromatum genus quin dropaces, & ſinapismos univerſo corpori alternatim applicatos commendarunt. Idem plerique ſubſequentium medicorum ſenſerunt. Hinc etiam pleraque ad hydrophobiam commendata remedia ex ſudoriferis, & maxime ex theriaca, vincetoxico, ſcordio, ruta, angelica &c. confecta ſunt. Cel. Boerhaave, & Ill. ejus Commentator ſudorem eceto ſimplici, aromaticove mane jejuno ventriculo prolectum miris laudibus extollit. His quoque temporibus nemo eſt, qui ſudorem non utiliſſimum habeat. Lenia autem ſudorifera acribus, & acetum cinnabaris, moſchus, camphora, ſal alcalinum volatile opium cum multo aquoſorum potu omnibus aliis præplacent.

Non pauci diureticis venenum ejici poſſe ſperarunt. b) Omnia igitur diuretica maxime autem allium, cepam, porrum, raphanum, ſaxifragam, agrimoniam, lapathum, alyſſum, chærophyllum lau-

a) Galenus, Dioſcorides, aliſque.

b) Ravelly, Traite de la maladie de la rage. Caranta libr. citat. aliique.

laudarunt. Quidam recentiorum, quibus diuretica placuere, ſcillæ, millepedum, baccarum juniperi, iridis noſtratis, terebinthinæ uſum propoſuerunt. a)

Alii purgantibus venenum impugnarunt. b) Helleborus autem albus & niger, ſuccus cataputiæ, hiera picra imprimis colocynthide acuata, cortex medianus ſambuci, agaricus, rheum utiliſſima viſa ſunt.

Quidam vomitoriis, & quidem validioribus, antimonialibus, helleboro albo & nigro uſi ſunt. c)

Tullius Baſſus ſternutatoriis, & præcipue helleboro albo venenum excuti poſſe exiſtimavit.

Caranta venæ ſectionem, Codronchi ſcarificationes in pede factas, & cucurbitas deſuper applicatas ad venenum educendum commendavit.

Recentiores autem, cum veneni ſedes ſaliva ſit, duce cel. Aſtrucio, & Deſaulto ſialagogis mercurialibus venenum eliminare aggrediuntur.

Omni quidem ex his modo pars quædam veneni non autem omni omne educitur.

Effieaciſſima eſt ſialagoga medendi ratio. Huic præprimus debemus, quod hydrophobiam vix non incurabilem antea habitam non modo avertere, verum etiam ſubinde curare poſſimus. Sed de hac poſtea latius dicam.

Methodus ſudorifera primum a ſialagoga locum tenet. Hæc quoque hydrophobiam ſæpe arcet, & natam ſubinde ſuffert. Id multi cl. viri experti ſunt. Nemo tamen evidentius, quam cl. Hillary vidit. d) Is enim ſudoribus cinnabari;

a) Ehrenfried, Dehne, Hanöv Magazin 1778. St. 18. 19.

b) Galenus, Aetius, Dioſcorides, Actuarius, Salius Diverſus, Codronchi, Caranta, Boerhaave aliique.

c) Dioſcorides, Ravelly, Mercurialis, aliique.

d) Traité des Maladies, qui arivent aux habitans des isles americanes.

moſcho, camphora, ſale cornu cervi, theriaca, opio atque infuſo ligni ſaſſafras, & radicis valerianæ, ſeroque lactis vinoſo deſuper hauſto motis vigenos a cane rabido demorſos ab hydrophobia immunes ſervavit, duoſque juvenes, quibus hydrophobia imminebat, & matronam ipſa jam hydrophobia correptam ſanitati reſtituit. Vim quoque antihydrophobam pulveris chinenſis ex quadraginta cinnabaris, & ſedecim moſchi granis confecti, qui, ut Transactiones philoſophicæ anno 1750, Nugent a) Gmelin b) aliique perhibent, ſtatim poſt morſum inflictum exhibitus per triginta dies, hiſque elapſis repetitus per omne vitæ tempus ab hydrophobia tutum reddit hominem demorſum, hydrophobia autem ſuboriente, aut ſuborta aſſumtus, & omni trihorio reſumtus ægrum omni malo liberat, jure largo, qui ſubſequitur, ſudori potiſſimum adſcribas. Non tamen methodo ſudoriferæ omnino fidendum eſſe videtur. Fefelliſſe etiam multiplici experientia conſtat.

Methodus diuretica multum promittit. Hydrophobiam ſæpe avertiſſe, & quandoque etiam curaſſe certum eſt. Hæc tamen ſola demorſo ſecuritatem præſtare non poteſt.

Emetica, & purgantia prioribus minus utilia videntur. Emeto-cathartica ſæpe quidem feliciſſimos edidere effectus; hæc autem non tam viſua ſuccos per os, & anum evacuante, quam ſudorifera profuiſſe videntur.

Sternutatoria, cum circulationem humorum intendendo, omnes ſecretiones, & excretiones augendo, & ſalivam uberius proliciendo proficua eſſe poſſint, non quidem rejecerim, aliis tamen, cum violentis corporis concuſſibus vique reſpirationi illata noxia eſſe poſſint, longe poſtponenda eſſe duxerim.

a) Eſſay ſur l' hydrophobie.

b) Specificum antidotum novum adverſus affectus morſu canis rabidi &c.

Emiſſio ſanquinis quocunque modo facta incertiſſima medendi methodus eſt.

§. 21.

Truculentiam veneni triplici modo infringere & domare medici adlaborarunt.

1mo Qui naturam veneni ſibi perſpectam cenſuerunt remediis naturæ illius oppoſitis impugnarunt. Aciditatis aſſertores lapides & chelas cancrorum, oſtracodermata, corallia, cretam, aliaque abſorbentia dederuut; alcalinam autem indolem propugnantes ſuccum citri, aliaque acida exhibuerunt. Sed cum remedia falſæ theoriæ innixa ſalubria eſſe nequeant, neutra utilitatem attulere.

2do Alii, naturam veneni latere, convicti virulentiam remediis involventibus imminuere, & ſufferre conati ſunt. Hinc lac a) oleum roſatum, oleum nucum, ipſasque nuces b) larga manu & ad catharſin uſque, quæ venenum involutum ejiciat, propinarunt.

3tio Plerique autem remedium ſpecificum, ſeu corpus, quod vi peculiari non explicanda venenum enervare, vel integre deſtruere poſſit, quæſiverunt. Id etiam plurimi inveniſſe ſibi viſi ſunt; unde factum eſt, ut magnam ſpecificorum copiam habeamus.

Plantæ, animalia, partesve animales, & corpora mineralia, compoſitiones variæ, remedia arte chemica præparata, externa denique auxilia antihydrophoba dicuntur.

Antihydrophoba ex regno vegetabili ſunt: Radix, & folium belladonæ; muſcus caninus; c) ana-

---

a) Palmarius.

b) Liſter, Exercitat. 3. p. 736. & in hiſtoria Jacobi Corton.

c) Rajus hiſt. p. 110. Hansloane Philoſoph. Transact. Nro 237.

anagallis flore purpureo a) anagallis flore flavo, glans quercinus, opoponax, marrubium, chamomilla; b) centaurium minus, ſcordium; c) majorana; d) radix roſæ caninæ; e) cortex radicis roſæ caninæ, & fungus roſæ caninæ; f) fungus quiscunque pulveratus; g) pimpinella, turiones ribeſii nigri; h) acetoſa; i) amygdalæ amaræ; l) fabæ turcicæ. m)

Ex regno animali: Cantharides; meloe majalis, & proſcarabæus; lumbrici; n) lardum rancidum; o) aſſatum jecur, pulmo, cor, cerebrum animalis rabie peremti; p) hepar animalis rabidi in cinerem combuſtum; q) cinis pellis hyænæ; r) cinis cancrorum fluviatilium ſolus; ſ) vel additis ra-

---

a) Cardilucius, reflexions ſur la rage par Mr. Chabert. Oeffentliche Reſcripte des Herzogs von Zweybrücken 1757, von Maynz 1749, und Bamberg, Ravenſtein, Braunſchw.

b) Aetius, libr. 6. c. 24.

c) Galenus de ſimpl. med. l. 9.

d) Democritus de opisthotonicis.

e) Plinius, hiſt. nat. l. 25. c. 2.

f) Schmidt, öffentlicher Lehrer zu Baſel.

g) Transact. philoſoph. 1687. Nro. 193.

h) Palmarius. p. 278.

i) Aetius. Baccius.

l) Adanſon Familles des plantes.

m) Camus, Conjecture ſur la rage,

n) Oſterdykſchacht, de hydrophobia.

o) Götting. gelehrte Zeitung 1778. Zugab St. 1 p. 10.

p) Plinius, Palmarius, Durey, aliique.

q) Plinius.

r) Aetius.

ſ) Galenus, Oribanus, Aetius, Avicenna.

radice gentianæ, & thure; a) oſtracodermata calcinata b) lapis ſerpentum, ſeu Pedro del Lebra. c)

Ex regno minerali: Mercurius; raſura cupri; d) cupreorum lebetum fuligo; e) limatura ſtanni cum theriaca; f) magnes; g) ſmaragdus, & terra lemnia. h)

Compoſitiones perquam multæ ſunt. Pleræque ex herbis aromaticis, amaricantibus, ſudoriferis, diureticis conficiuntur, ut ex ſpecifico Palmarii i) Joyanti l) Mercurialis m) Cardinalis de Richelieu n) Duhamelis o) &c. conſtat; his ſubinde opium adjicitur, ut ex antidoto Scribonii Largi p) Grewii & Mayerni q) Gordonii r) &c. patet. Paucis alia ingredientia inſunt. Harum celebriores ſunt: pul-

---

a) Dioſcorides.

b) Mém. de l'acad. royale des ſcienc. 1755. Journal de Med. T. 6. 1757. p. 233.

c) Kæmpfer in amænit. exot. p. 578.

d) Loeſecke, Mat. med. p. 389. Cothenius.

e) Hanöv. Magazin, 1751.

f) Act. ſoc. reg. lond. Nro. 191. p. 409.

g) van der Stylle, Hiſt. de l'acad. de ſcienc. 1749. p, 108.

h) Galenus.

i) Libr. citat. p. 276.

l) Journal de Med. Fevr. 1757.

m) de maculis peſtif. & hydrophobia.

n) Remede infallible & tres - avéré par l'experience continuelle de pluſieurs ſiécles, pour préſerver de la rage &c.

o) Journal de Med. 1773. Mart.

p) de compoſitione medicamentorum p. 120.

q) Act. ſoc. reg. londin. Nro. 191. p. 409.

r) Ibidem.

Pulvis chinenſis; antilyſſus; a) arcanum Werlhoſii. b)

Chemia ſuppeditat: Sal volatile cadaveris canis rabidi; c) viperarum; d) ſpiritum cornu cervi, & ſalis ammoniaci; e) tincturam eau de luce. f)

Auxilia externa ſunt: Balneum tepidum, frigidumque; muſica; g) valeriana pectori admota; h) pellis hyænæ ægro vel ſubſtrata, vel inſtrata; i) fruſtum pellis hyænæ panno illigatum parti demorſæ impoſitum; l) pili canis rabioſi vulneri applicati. m)

Verum enimvero, etſi ſylva quaſi ſpecificorum recenſeatur, nullum tamen eſſe cui certo confidere liceat, experientia, fidelis rerum magiſtra, docet. Plurima enim ſæpiſſime inutilia fuerunt, & ſi quando-

a) Eſt muſcus caninus cum æquali piperis parte, Dampierus, cum tertia piperis parte, Mead. Doſis, drachma Mead, ſemiuncia Hartlay. Philoſoph. Transact. Nor. 237.

b) Eſt ſequens: ℞. Cantharid. gr. j. Mercur. dulc. gr. jß Turpeth. min. gr. ß Camph. gr. x. Mucilag. gumm. tragac. q. s. ut f. pill. quæ ſumantur pro doſi, & repetatur per ſex ſeptimanas ſingulis diebus. Wichmann, diſſert. de inſigni venenorum quorundam efficacia.

c) Faber, panchym. L. 5 ſect. 1. c. 9.

d) Ravelly, libr. citat.

e) Sage, Experiences propres à faire connoitre que l' alcali fluor eſt le remede le plus efficace dans les aſphyxies. Martinet, Experiences nouvelles ſur les propriétés de l' alcali vol. atil. fluor.

f)) Laſſone. Tiſſot. Götting. gelehrte Zeitung 1778 St. 1.

g) Deſault. Camus, libr. citat.

h) à Flachslando adducta. Etwas über den tollen Hundsbiß.

i) Aetius, l. 6. c. 24. p. 107.

l) Scribonius, Largus, libro cit.

m) Galenus. Plinius.

cloque ægro ab hydrophobia ſervato exhibita ſunt, ſalva ægri ſanitas aliis potius auxiliis ſimul in uſum tractis, inuſtioni, ſcarificationi, exulcerationi loci demorſi &c. adſcribenda fuit, quædam ſæpe quidem, ſæpius autem non profuerunt; pauciſſima ægros ſuos plerumque ſanitati reſtituerunt; omnia denique fefellerunt. Ipſa autem ea, quæ vis antihydrophoba quam maxime commendavit, ſpecifici ſtricte ſic dicti titulo vix condecorari poſſunt. Vix enim non omnia venenum vi ſialagoga, aut diaphoretica, aut diuretica potius expellere, quam vi quadam latente perdomare videntur. Idem de multis, quorum quidem famam ætas delevit, inertia tamen evinci nequit, dici poteſt. Ita v. g. cinis cancrorum vi ſui ſalis alcalini ciendæ urinæ, remedium autem ex aromaticis confectum movendo ſudori aptum eſt. Verum igitur ſpecificum vix ullum habemus. Jam quid de ſingulis antihydrophobis ſentiendum ſit, dicendi locus eſſet; ſed, cum labor ſuperfluus eſſe videatur, celebriora accuratius expoſuiſſe ſufficiat. Celebriora autem mercurium, belladonam, cantharides, meloen majalem & proſcarabæum, balneum tepidum, frigidumque eſſe cenſeo.

§. 22.

Mercurius omnium antilyſſorum princeps eſt. Magnus cel. virorum numerus egregias mercurii & ejus præparationum non modo ad hydrophobiam avertendam, verum etiam curandam vires extollit.

Cl. Ravelly, qui primus ad mercurium confugit, mercurium dulcem larga quidem manu, non tamen ad ſalivationem uſque, quam cathartico mercuriali ſæpius interpoſito cavit, tam egregio cum effectu exhibuit, ut mercurio æque virus hydrophobicum, ac venereum domari afferat. a) Poſt illum ſummam mercurii dulcis utilitatem cl. Ehrmann

a) Traite de la maladie, de la rage. 1696.

mann expertus eſt. b) Ejus enim ope plures ab animale rabido demorſos incolumes ſervavit.

Cel. James a) turpethum minerale feliciter hydrophobiæ oppoſuit. Hoc enim præparato ad ptyaliſmum, catharſin, & emeſin uſque dato non modo ducentis animalibus a canibus rabidis vulneratis, ſanitatem conſervavit verum etiam cani ipſa rabie correpto reſtituit, eodemque, ſed ut ſudorem, non vero vomitum moveret refractiore doſi ad grana quatuor cum ſcrupulo pulveris radicis ſerpentariæ virginianæ & pauculo theriacæ in bolum redacta dato tres jamjam hydrophobos juvenes ſalvavit. Idem turpethum minerale poſtea ab aliis cl. viris ſalubri cum eventu in uſum tractus eſt. Cel. Tiſſot b) canes a rabidis demorſos, quibus grana ſeptem cum ſufficiente quantitate micæ panis in bolum redacta tribus diebus conſecutivis, dein per ſeptimanam bis dedit, vomuiſſe abundanter ſalivaſſe & evaſiſſe teſtatur; & cel. Lietaud amico ſuo canes, quos quotannis rabie peremtos doluit, ſuaſu turpethi mineralis conſervaſſe cel. Portalio c) retulit.

Feliciſſime autem mercurius vivus inunctionibus in corpus immiſſus eſt. Qui primus frictionibus mercurialibus uſus eſt, cel. Déſault e) hydrophobiam ſæpius avertit, bis etiam imminentem ſuſtulit. Hunc imitatus cel. Sauvages f) eadem felicitate plures ab animale rabido demorſos ſanos conſervavit. Cel. Darluc g) iisdem uſus non modo

b) Inſtruction concernant les perſonnes, mordues par, une bete enragée 1778.

a) Methode nouvelle de preſerver & guerir la rage 1743.

c) Avis à peuple.

c) Bemerkungen über die Wuth.

e) Diſſ. ſur la rage. 1738.

f) Diſſ. ſur la rage. 1748.

g) Obſ. ſur la rage, & ſur la maniere de la guérir. 1755.

do ab animale rabido demorſos ſalvavit, verum etiam duos jam aquifugos ſanavit. Feliciſſimus autem Frater du Choiſel Jeſuita fuit. a) Is enim inunctionibus mercurialibus, quibus omni decimo die catharticum mercuriale interpoſuit, treeentos ab animale rabido demorſos reſtituit; & iisdem binos jam hydrophobos e mortis faucibus eripuit. Iisdem temporibus alii cl. viri Aſtruc b) Duglas c) Roſe d) Arrigoni e) Lavirote f) ſummam hydrargyri utilitatem deprædicarunt. Hanc etiam multi ſubſequentium temporum medici Duhaume g) Haag h) Tiſſot i) Baudot l) Laſſone m) Layard n) Ehrmann o) Moreau p) Portal q) aliique confirmant. Hi enim omnes unanimi ore hydrophobiam mercurio inuncto præcaveri teſtantur; & horum plures Duhaume, Tiſſot, Laſſone, Ehrmann, Portal incipiente etiam in hydrophobia ſacram fuiſſe anchoram docent.

Qui

a) Method. of treating perſons bit by mad. animals. 1765.

b) Diſſ. ſur l'hydrophobie par Mr. Pierre Fouruye. 1719.

c) A ſure method. of preventing, and the moſt probable way of curing the hydrophobia 1738.

d) Obſervations favorables au traitement par les frictions mercurielles. Journal de medicine ſept. 1756.

e) Della mania della freneſia, e della rabbia diſſert. 1757

f) Journal de Savans. Jul. 1757.

g) Journal oéconomique 1760.

h) Diſſert. de hydrophobia, ejuſque per mercurialia potiſſimum curatione 1761.

i) Traitement de la rage.

l) Eſſais antihydrophobiques 1770.

m) Methode éprouvée pour le traitement de la rage 1776.

n) Verſuch über den tollen Hundsbiß 1778.

o) Libro citato.

p) Recherches ſur la rage par Mr. Andry 1778.

q) Libro citato.

Qui cum frictionibus ſalia mercurialia ingeſſerunt, æque optatos effectus conſecuti ſunt. Uſu extermo unquenti mercurialis & interno turpethi mineralis multos ab hydrophobia ſervavit Darlue a) aliquos Hoin b) & Bertrand c) & hominem cui hydrophobia jamjam inſtabat, ſanavit Allix. d) Mercurio autem externe inuncto & aquila alba interne data hydrophobiam ſæpius cl. Ehrmann, & ſemel cl. Mertens e) 'avertit.

Hæc abſque præjudicio conſiderata antihydrophobam mercurii virtutem demonſtrant. Ne tamen infallibilis habeatur, contraria referre oportet. In hydrophobia confirmata mercurius incaſſum datur, imo uberiore copia exhibitus nocet. Id ſummi mercurii patroni fatentur. Sæpe etiam in incipiente hydrophobia fefellit f) & ſubinde ne hydrophobiam quidem avertit. g) His, etſi æſtimatio mercurii infringatur, non tamen convellitur. Ut hydrophobia a morſu inflicto metuenda averruncetur, maturo, largo, conſtanti in menſem & ultra continuato mercurii uſu opus eſt. h) Hinc ſi quandoque exſpectationi non ſatisfecit, ſerius, aut parcius, aut juſto breviore tempore ingeſtum fuiſſe judicandum eſt. Sunt, qui, cum mercurius perſæpe plaga vulnerata prius inuſta ſcarificata, dilatata, elota, exulcerata exhibitus fuerit, curationem externis potius auxiliis quam mercurio adſcribendam eſſe confidenter aſſeruerunt. Hi autem

---

a) Recueil periodique T. 3. 4. 15.

b) Journal de Medicine T. 14 Avril 1761.

c) Sauvages, Noſologia method.

d) Layard, libr. cit. p. 126.

e) Obſervationibus de febribus putridis, & de peſte &c. P. 3. p. 195.

f) Vaughan, Moreau libr. citat.

g) Medical Eſſais T. 5. Part. 2. p. 590.

h) Sauvages, Noſologia method.

tem æſtimationem mercurii nequaquam evertunt. Plures enim demorſis ſolius mercurii ope ſanitatem perſtitiſſe obſervationes exſtant. a) Et ſi mercurius hydrophobiam nou arcet, cur non raro imminentem, cur vel incipientem ſanat? In confirmata nihil efficere mirum non eſt. Nulla enim functione non læſa, ſyſtemmate nerveo graviſſime affecto, veneno ſummam virulentiam nacto, ſanquine in putrilaginem reſoluto aut coagulato, viſceribus inflammatis aut gangrænoſis quis non mortem inevitabilem exſpectabit?

Modum, quo mercurius venenum perdomat, dicere difficile eſt. Cum veneni ſedes ſaliva ſit, mercurius autem ſalivæ ſecretionem & excretionem augeat, plurimisque, quibus ab animale rabido demorſis hydrophobiam vel arcuit, vel ſustulit, ptyalismum concitaverit, cl. Aſtrucio, Sauvageſio Deſaulto venenum vi ſialagoga expellere viſus eſt, multiſque recentiorum videtur. Cum autem mercurius hydrophobiam & avertere, & ſanare etiam abſque ſalivatione poſſit, multi alii cl. viri Ravelly, James, Bertrand, Roſe, Hoin, Kühn, Morando, Tiſſot, Werlhof, Layard, Kaltſchmied, Lenacier, aliique venenum vi ſpecifica enervari, deſtruique cenſent. Duplex igitur ſententia viget, & quam amplectaris, neſcis. Utraque enim argumentis non infirmis nititur; & licet prior plus veriſimilitudinis habeat, non tamen omni poſterior deſtituitur. An igitur utraque locum habet?

Quamquam autem modus, quo mercurius in hydrophobia prodeſt, determinatus non ſit, ratio tamen medendi a cl. viris propoſita parum, aut vix differt. Qui enim pro vi ſpecifica mercurii ſtant, uberiorem ſolito ſalivæ excretionem ſalubrem eſſe profitentur; & qui vim ſialagogam propugnant, plura quidem quam pro ſolito more ſputa commendant, ſenſibilem tamen ptyalismum, ne hydrargyrus citius, quam par eſt extra corpus dela-

a) Ehrmann, libr. citat. Obſ. 1. Layard, libr. citat. Obſ. 7. Mertens, libr. citat. p. 195.

labatur, prohibent. Intelligimus igitur, convenientiſſimum eſſe, ut mercurio exhibito ſalivæ quidem ſecretionem augeamus, non tamen ad ſalivationem uſque intendamus. Ita etiam ægro ſalivationis moleſtias cavemus, & excretionem cutaneam, renalem, alvinam imperturbatam relinquimus.

Mercurius vivus hunc in finem aptiſſimus eſſe videtur. Is enim ſine tumultu, ſine inflammationis metu, agit, præparatis potentius vias ſalivales ſollicitat, vim ſpecificam, ſi quam habet, præparatis certius habet. Præterea, cum nervorum paſſionibus, tetano, epilepſiæ, maniæ egregie medeatur, nervoſa morbi jamjam erupturi ſymptomata in herba ſuffocabit. Hic quoque, quod eo celeberrimi authores ſæpiſſime uſi fuerint præparatis præferendus eſſe videtur. Hunc autem frictionibus in corpus ingerere placet, & quia ita inſalutatis primis viis immediate cum ſanquine miſcetur, & quia loco affecto aut ſaltem vicinis applicatus fortaſſe venenum vi ſpecifica delet.

Frictiones autem ſequente modo inſtituimus: 1mo ægrum ad has ſubeundas præparamus. Plethoram inciſa vena tollimus, ventriculum ſordibus obrutum emetico, inteſtina cathartico mercuriali abſtergimus, vaſa omnia imprimis cutanea evpora reddimus, aerem frigidum vetamus, victum refrigerantem, humectantem præcipimus, ab acidis, & acceſcentibus abhortamur. His adminiſtratis tam cito a morſu quam fieri poteſt juſtam unquenti mercurialis quantitatem univerſo vulneris margini illinimus. Quidam ipſi etiam vulneri illinunt; ſed huic, cum fruſtra vehementer irritetur, potius parcimus. Si vulneris ambitus juſtam unquenti copiam non recipit, pes etiam, crus, femur &c. inunctioni inſervire poteſt. Drachma una unquenti officinalis quotidie, aut alterno die infricta plerumque ſufficit. Si cita hydrophobiæ eruptio, ſive quia morſus faciem, collumve læſit, ſive quia æger ſero auxilium quæſivit, metuenda eſt, majorem prima vice quantitatem unquenti v. g. drachmas duas tresve infricare ſolemus, & debemus. Largiore enim mercurii uſu hydrophobia certius præ-

vertitur. His inunctionibus, ut omne latens virus aut expellatur, aut exſtinquatur, per menſem pergitur; & ne hydrargyrus vias ſalivales nimium petat, frequens ſi commodum ſit, balneum interponitur, & omni octiduo purgans mercuriale exhibetur, aut injectis clysmatibus alvus aperta ſervatur. Si hydrophobia aut inſtat aut incipit, magnam unquenti mercurialis doſin v. g. drachmas tres, quatuorve quotidie infricare oportet, eo uſque, donec ſalivatio immineat. Anguſtia enim temporis largiore mercurii uſu vindicanda eſt. Atque in hoc ægri ſtatu bene locis ſedi veneni proximis colio, cervici, pectori, dorſo inungitur, & inungi ſolet.

Inunctionum vires mercurio vivo, dulcive per os ingeſto accelerare, intendere non inconſultum eſt.

Si frictiones mercuriales inſtituere tædet, internus mercurii uſus non ſpernendus eſſe videtur. Hoc etiam in caſu mercurius dulcis qui ſua indole proxime ad mercurium vivum accedit, exhiberi poteſt. Uſus turpethi mineralis utilis quidem, ſed multo minus tutus eſt. Solis fere pituitoſis, torpidiſque ad granum unum alterumve dare licet.

Atque hæc mercurio peracta medendi ratio, uti certiſſima, ita etiam conſuetiſſima eſt. Cum autem ægri ſalus ſatis curari nequeat, mercurius plerumque cum antiſpasmodicis, diaphoreticis, diureticiſque jungitur. Hinc cum mercurio cinnabaris, æthyops antimonialis correctus a) moſchus, camphora, caſtoreum, aſa fœtida, ſal alcalinum volatile, tinctura eau de luee, ſerpentaria virginiana, terra foliata tartari, nitrum &c. exhiberi ſolet.

§. 23.

a) Eſt mercurius cum æquali ſulphuris aurati antimonii parte in pulverem nigricantem tritus. Flachsland, etwas über den tollen Hundsbiß.

§. 23.

Belladona inſigne in hydrophobia remedium eſt. Indubiis egregii Richteri a Superintendente Münch edocti a) experimentis, ſanitatem abſque externorum auxiliorum adjumento plurimis ab animale rabido demorſis conſervaſſe, & non paucis ipſa incipiente hydrophobia correptis reſtituiſſe conſtat. Pulvis tam folii quam radicis experimentis inſerviit; plerumque autem, cum vis radicis fere duplo major ſit, & grana duo radicis granis tribus cum dimidio, aut quatuor æquivaleant, radix in uſum tracta fuit. Tres doſes, interjecto quadraginta octo horarum intervallo, exhibitæ plerumque curam abſolvunt. Dantur autem homini 17—50 annos nato prima vice grana x, altera xjj, tertia xjjj, xjv, xv. Homini ætate vel majori, vel minori refractior, & ætati approportionata doſis datur; hinc lactanti 1us anni 1ma vice granum j, 2da & 3tia jβ, puero 10—11 annorum 1ma vice grana v, 2da vβ, 3tia vjβ, ſeni 50—60 annorum 1ma vice grana vj, 2da vjjj, 3tia jx, decrepito 70—80 annorum 1ma vice grana jjj, 2da jv, 3tia v dantur. Debiliori, irritabiliori, fœminæ minor, quam quæ ætatis ratione habita danda eſſet, & fæminæ infantem lactanti decrepiti doſis datur. Non vi ſpecifica venenum morſu immiſſum enervare, & deſtruere, ſed vi ſudorifera ejicere videtur. Largum enim ſudorem movet, ſudore autem difficilius movendo ambitum vulneris tumefacit; in parte demorſa tractiones parit; vulnus exſiccat, & cruſtam vulneri forte ſupernatam depellit.

Sequentia, dum belladona in uſum trahitur, obſervanda ſunt: Sumitur pulvis belladonæ ex juſculo avenaceo, & vulnus, ſi magnum, & profundum eſt, linteo obtegitur; inde lectus petitur, & vis belladonæ exſpectatur. Si oris, fauciumque ſiccitas accedit, aqua frigida aut lac bibatur;

a) Chirurgiſche Bibliothek 5. B. 2. St. 377. S.

ſi ſomnolentia ingruit, ſomno indulgeatur; ſi viſus debilitatur, objecta duplicantur, lectio, & omnis oculorum labor vitetur. Si æger a belladona valde affectus altero adhuc die lanquet, ſequens doſis non augeatur; & ſi poſt duos etiam dies, vires non recuperavit, omni tertio die ſequens doſis datur. Si primam doſin copioſus ſudor vel magnus partis affectæ tumor excipit, parcior altera vice doſis ſufficit. Si a tertia doſi tumor, qui plerumque a prima & ſecunda, ſed a ſecunda minor, non autem a tertia amplius comparere ſolet, revertitur, ſenſus tractionis percipitur, & vulnus nondum ſiccatum eſt, poſt ſeptuaginta & duas horas belladona reſumatur, & relicto quadraginta octo horarum interſtitio quinquies repetatur. Si ſub belladonæ uſu hydrophobia accedit, æger lac bibat, & in lecto decumbat; ſubſequente ſudore malum brevi cedit. Si hydrophobia ante belladonæ uſum erumpit, neque a prima, ſecundave doſi mitigatur, in pede venæ ſectio fiat, & belladona continuetur, ſed majori doſi.

§. 24.

Cantharides longæva fama celebrat. Jam a Galeno, & Galeni aſſeclis arabibus, imprimis ab Avicenna a) & Rhaze, b) tanquam efficaciſſima in hydrophobia medicina commendantur. Præcepere, ut abſciſſis alis, capite, acpedibus peculiari arte in trochiſcos redactæ ad pondus ſcrupuli unius per multos dies exhibeantur; & addidere, mictum urinæ ſanquinolentæ certum ſalutis ſignum eſſe. Poſtea ab aliis cl. viris maxime a Braunſchweigio c) Cap-

a) Libr. 4. Sin. 6. tr. 4.

b) Baccius de venenis p. 80.

c) Chirurgia T. 2. c. 14. p. 29. 1539.

Cappivaccio a) Kramero b) Catanio c) non ſolum commendatæ, verum etiam ſpecifici titulo condecoratæ ſunt. Larga, ſanquinolentaque urina venenum expelli ut veteres monuerunt; minores tamen, quam veteres doſes grana jv—x dederunt. Noviſſime ab Ill. etiam Werlhofio d) & cl. Stockario e) laudatæ ſunt. Hi autem minimas doſes granum unum alterumve præſcripſerunt. Ipſi vulgo familiare in morſu canis rabidi remedium ſunt. Id jam Sennertus f) ſuo tempore monuit. Maxime autem teſte Reimanno g) Platnero h) Cartheuſero i) &c. in Hungaria imprimis ſuperiore inclaruerunt. His abſque præjudicio conſideratis non poſſumus non cantharidum utilitatem agnoſcere. Non quidem obſervationes longum etiam cantharidum uſum tefeliſſe deſunt; ſed hæ ſolummodo fallibiles, non autem inutiles eſſe docent. Inſignes quibus pollent, diureticæ, ſudoriferæque vires efficaciſſimum in hydrophobia remedium declarant. Interea cum cantharides, ut cl. viri Codronchi, Swieten, Portal, aliique monuere, in vias urinarias validiſſime agendo peſſima a Dioſcoride l) tragice deſcripta mala producere poſſint, cautos in uſu cantharidum nos eſſe oportet. Hinc recentiorum exemplo granum unum alterumve cum multo emulſo-

a) Libr. 7. c. 3, p. 930.

b) Commerc. norimberg. 1735.

c) Rifleſſioni fiſicho-mediche ſopra di un nuovo antilyſſo 1756.

d) Wichmann, diſſert. de venenorum quorundam virtute medica &c. 1716.

e) Diſſ. de uſu cantharidum interno 1781.

f) Praxis med. L. 1. part. 2. c. 16.

g) 23ter Verſuch der Natur= und Medicingeſchichte. Menſ. Januar. claſſ. 4. art. 15.

h) Gründliche Einleitung in die Chirurgie 1748.

i) Fundament. mater. med. pars prior. p. 436. 1749.

l) Alexipharm. c 1. p. 402.

ſorum, aut decoctorum mucilaginoſorum potu per ſeptimanas exhibere, quam veterum more grana x—xx ad hæmaturiam uſque ingerere conſultius eſt. Aut cum cantharides ad cutim applicatæ in univerſum corpus agere ſoleant, neglecto interno cantharidum uſu cl. Schmuckerum imitantes externo uti poſſumus. Sane Schmuckeriana methodo §. 19no dicta non modo a cane rabido demorſos ſervatos, verum etiam virum ipſo incipiente morbo laborantem curatum fuiſſe certum eſt. Quin externus cantharidum uſus interno præferentius eſſe videtur. His enim ad locum demorſum admotis non modo venenum in corpus receptum expellitur, verum etiam fons, ex quo humores venenum hauriunt, diſſipatur, exſiccaturque. Si autem a cantharidibus vulneri immiſſis optatum effectum non ſperamus, more Cappivaccii cantharides ſed refractiore doſi ad granum unum, dimidiumve ſimul per os ingerere, non abſonum eſt. Interea, ut omnis mali occaſio caveatur, methodo Schmuckerianæ Deſaultianam aut Hillaryenſem adjungere præſtat.

§. 25.

Cum cantharidibus meloe majalis, & proſcarabæus (Maywurm, oder Maywurmkäfer, nicht aber Maykäfer) certat. Uti enim easdem vires, ita etiam eandem in morſu canis rabidi famam habent. Abundant hæc inſecta ſale volatili cauſtico, & liquore unctuoſo, acri, fragranteque, qui ex contrectatorum corporibus emanat; & ab his vires ſuas medicatas trahunt. Motum humorum intendere, omnes ſecretiones & excretiones augere, urinam autem validiſſime, & ad hæmaturiam uſque movere conſtans obſervatio eſt. Conſuetiſſima ſymptomata ab aſſumtis naſci ſolita ſunt: Cephalalgia; paraphroſyne; inappetentia; dolor ureterum, urethræ; mictus frequens difficilis, dolorificus, ſtrangurioſus; urina aquoſa, ſanguinolenta, carunculis mixta; ſudor; diarrhœa; vomitus; oris eroſio; mira pulſuum acceleratio. A ducentis quidem annis

nis in variis morbis in hydrope, arthritide vaga, epilepſia, ictibus veſparum &c. maxime autem in morſu canis rabidi commendantur. Coler a) Martini b) Weickardus c) & Schræder d) primi fuere commendatores. Inde aliorum etiam virorum Schwenckfeldii e) Nenteri f) Degneri g) Roesleri h) &c. laudes meruere. Roesler narrat, pueros binos ex morſu canis rabidi laborantes duobus proſcarabæis abſciſſo prius capite acceptis multum quidem affectos fuiſſe, imo ſanquinem minxiſſe, aſt tandem integram ſanitatem conſecutos fuiſſe, & ab hydrophobia liberos manſiſſe. Alia exempla alii habent. Ipſi etiam plebi jam dudum probata medicina fuere. Ab his batavi i) hungari l) ſileſii m) ab animale rabido demorſi auxilium quærere ſolent. Maximum tamen nomen noſtris temporibus adepta ſunt. Ill. enim Beireis, qui teſte cel. Dehne n) quamplurimis ab animale rabido demorſis proſcarabæi ope ſanitatem reſtituit tanquam certiſſimam & forſan unicam medicinam ce-

d 5 le-

---

a) Calendarium œconomicum p. 42. Oeconomia ruralis, & domeſtica p. 482. 1614.

b) Armer Krankenrath ꝛc. 1620.

c Theſaurus pharmacevticus, Galeno-chymicus 1626.

d) Pharmacopæia medico-chymica 1641.

e) Theriotrophium Sileſiæ 1703.

f) Fundament. medic. theoret. pract. 1718.

g) Act. nat. curioſ. Vol. 6. p. 326. Obſ. 42.

h) Ephem. germ. dec. 1ma anui 3tii p. 362.

i) Sennert. L. 1. part. 2. c. 16.

l) Sauvages, Noſologia method. c. de hydrophobia,

m) Vogel a Dehne citatus.

n) Hanöv. Magazin 1773 St. 19.

lebrat; a) & cel. Dehne, qui ab Ill. Beireiſio edoctus eodem puellam virumque ab hydrophobia immunem ſervavit, verum in hydrophobia ſpecificum eſſe aſſerit. Cel. autem Poruſſorum rex emtum ab agricola ſileſiaco electuarium, cujus præcipuum ingrediens dictum inſectum eſt, univerſo hominum generi promulgatione anno 1777. per ſupremum collegium medicum facta tanquam infallibile in morſu canis rabidi remedium dono dedit. b) De inſectorum igitur virtute antihydrophoba dubitare nefas eſt. Nec qua ratione proſint, latet. Urinam enim, ſudoremque movendo venenum expellunt. Incertum tamen eſt, an in ipſa hydrophobia utilitatem afferant. Plerique ſolummodo hydrophobiam a demorſis arcere dicunt. Solus Weickardus hydrophobiam tollere affirmat; & Sauvages hungaros in hydrophobiæ acceſſu ſcrupulum unum ſcarabæi majalis devorare, & hæmaturieam ſubſequentem ſalubrem habere narrat. c) Magnus & Immmortalis praxeos medicæ profeſſor cel. de Stoll electuarinm poruſſicum (omiſſo plumbo) juveni hydrophobo binis vicibus dedit; æger tamen brevi periit.

Doſis, & forma, qua exhibitæ ſunt, varia eſt. Plerique ut inſecta in melle, oleove ſuffocentur, aut capite prius abſciſſo ſepeliantur, & vel loco temperato aſſerventur, vel ſoli pro digeſtione opponantur, præſcripſere, & dum uſui ſint, unum, duo, tria, aut etiam quatuor una cum pauco melle oleove contrita ex cereviſia calefacta hauriri, aut accedente per linteum preſſione puriorem in ſuccum redacta aſſumi præcepere. Quidam inſectum capite, pedibuſque privatum dimidium, integrumve ſolum, aut fruſtulo panis intruſum devorari maluere. Ill. Beireis, & cel. Dehne inſecti integri com-

a) Diſpenſatorium brunsvicenſe. P. I. p. 161.

b) Bekanntmachung des ſpecifiquen Mittels wider den tollen Hundsbiß ꝛc.

c) Noſologia method.

communi methodo ſiccati & in pulverem redacti $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, etiam $\frac{1}{2}$ partem adjecto nitro, & ſi periculum in mora fuit, $\frac{1}{4}$ partem omni hora ad ſanguinis mictum, aut gravem ſtranguriam uſque dedere, & multum mucilaginoſum potum deſuper bibi imperavere. Externe vulneri ſcarificato, dilatato, mel, oleumve vi inſectorum impraegnatum illini ſolet, ut venenum aucta ſuppuratione certius eliciatur. Electuarii poruſſici doſis omni ætati, ſexui, temperiei &c. accurate determinata fuit. Id tamen cum corpora & inutilia, & noxia contineat, ſolo inſecto præferendum non eſſe videtur. Theriaca quidem Andromachi cauſtici inſectorum ſalis ad vias urinarias impetum moderando & ad cutim pro parte deferendo, nimioſque ſpaſmos refrænando, & paucum mel eundem ſalem mitigando utilitatem adferre poteſt; ſed decocta emollientia inſecti uſui juncta copioſe potata utiliora eſſe videntur.

§. 26.

Uſus balneorum & antiquiſſimus, & uſitatiſſimus eſt. Maris accolæ ab animale rabido demorſi ſeſe ocyſſime mari immergunt, & huic remedio adeo confidunt, ut illo ſolo contenti vix expetant aliud. A mari autem remoti certa curationis ſpe ad mare deferri, & niſi natandi ſcientiam habent, vi in mare demergi ſolent. Hoc etiam maris balneum a multis cl. viris Mead a) Speed b) Catani c) Boerhaave d) Swieten e) Vaughan f) &c. laudatur, & a Tulpio g) ſi tempeſtive adhibetur, in-

a) Tentamen de venenis p 140.

b) Commentarius de aqua marina p. 24.

c) Libro citato.

d) Aphoriſmo 1143.

e) In commentar. ad §, 1143.

f) Libro citato.

g) Obſ. med. L. 1. a. 20. p. 41.

infallibile cenſetur. Si maris balneo facile uti non liceat omnem fluvium maris vicem ſubire poſſe cl. Mead, Hillary a) Boerhaave, & Swieten monent, & jam ante hos Aurelianus monuit. Videtur ejusmodi balneo vulnus abſtergi, circuitus humorum intendi, atque excretio cutanea & renalis augeri, itaque venenum receptum eliminari. Terror autem violenta immerſione incuſſus, cum nulla violentia requiratur, vix ſalutis cauſa haberi poteſt. Uti autem aqua marina fluviali paſſim præfertur, ita etiam præſtantior eſſe videtur. Aqua enim marina fluviali minus frigida eſt, vi ſui ſalis emeſin, & catharſin movet, omneſque ſecretiones, & excretiones maxime cutaneam, & renalem longe uberiores facit, Huic tamen remedio prorſus fidendum non eſt. Deſault b) Frater du Choiſel c) Paræus d) Palmarius e) Ridley f) aliique ſæpe feſelliſſe obſervarunt; ipſi marini balnei patroni Stalpart van der Wielen g) & Dekkers h) citiſſime a morſu adhiberi volunt, cum ſerius levamen quidem adferat, ſed non ſanet. Sunt etiam, qui nocuiſſe & graviſſima mala, iſpſamque mortem induxiſſe norunt. i) Immerſionem igitur, ſive in mare, ſive in fluvium caute fieri opportet. Abſit omnis corporis æſtus; abſit, cum ſolus etiam æquoris conſpectus, undarumque frementium acceſſus non adſuetis horrorem incutiat, omnis, quæ terrore incuſſo convulſiones ciere, ipſamque hydropho--

a) Libro citato.

b) Diſſ. citat. p. 287.

c) Libro citat. p. 18.

d) De venenis &c.

e) Libro citat. p. 279.

f) Obſ. de aſthmate, & hydrophobia g. 119.

g) Controv. 1. Obſ. n. 100. p. 400.

h) Exercit. pract. p. 564.

i) Liſter, Exercitat. tert. p. 136.

phobiam accerſere poſſit, violentia; abundantior ſanquinis copia plethorico inciſa vena ſubtrahatur; ventriculus, & inteſtina materie ſaburrali gravata emetico, catharticove abſtergantur.

Demerſio in mare fluviumve in ipſa etiam hydrophobia commendatur. Magni medici Celſus a) Boerhaave, Swieten, aliique credentes pavorem aquæ vi quaſi illata ſuperari poſſe, ægros invitos obnubilatis oculis in aquam frigidam demergere vel ſi demorſio fieri non poſſit aqua frigida perfundere ſuaſerunt. Hæc curandi ratio etiam ſucceſſit. Helmontius b) ſenem hydrophobum, qui vinctus repetitis vicibus in mare demiſſus eſt, & Morin c) puellam hydrophobam, quæ aquæ ſatis frigidæ, in qua copioſus ſal marinus diſſolutus erat, frequenter immerſa fuit, evaſiſſe vidit. An autem hi ægri ideo, quod inviti aqua ſatiati, aut ſummo terrore percuſſi fuerint, convaluerint, dubitare licet. Semimortui ex aqua educti vomituriverunt, vomuerunt, vomituque ſæpius redeunte levati, & reſtituti ſunt. Itaque vomitu potius, vomitumque ſemper ſubſequente ſudore, quibus ſæpe venenum expulſum eſt, ſanati fuiſſe videntur. Eadem autem curatio ſæpius aut fefellit, aut nocuit. Larga aquæ in nudum corpus projectio ſubinde quidem aquæ metum pepulit, mortem autem non avertit. d) Aſchenhurſt virum a morſu canis rabidi omni menſe hydrophobum vi in mare projectum binis vicibus morbo liberatum, tertia autem vice convulſionibus peremtum novit. e) Sauvages f) & Morgagni g) a violenta aquifugorum

a) L. 5. c. 27.

b) Ortus Medicinæ p. 277.

c) Hiſtoire de l'Academie des ſciences année 1699. p. 85.

d) Ibidem.

e) Layard, p. 72.

f) Diſſ. ſur la rage n. 87.

g) L. 1. *Epiſt.* 8. *n.* 24.

rum in mare demerſione brevi mortem ſubſecutam fuiſſe referunt. Si hæc hydrophobiæ medendi ratio cum hydrophobi ſtatu comparatur, ſæpius noxiam, quam utilem eſſe poſſe illuceſcit. Dum enim hydrophobus ſumme irritabilis, omnia timens, febreque calens vi & ſummo terrore incuſſo in aquam frigidam demittitur, convulſum aſphyctum, ſuffocatum, apoplecticum illico perire aut peſſime ſaltem adfici, mirum non eſt. Hinc balnei frigidi in hydrophobia uſus a multis cl. viris rejicitur.

Salubriore conſilio cel. Hoffmannus a) balnei tepidi in hydrophobia uſum commendat. Solida enim tenſa, ſpasmoque affecta relaxando, perſpirationem ſuppreſſam revocando, majorem circulantium humorum motum reprimendo & æquabilem efficiendo utiliſſimum eſſe cenſet. Hanc Hoffmanni ſententiam nemo recentiorum non amplexus eſt Tiſſot, Laſſonc, & Ehrmann balneum tepidum tam efficax habent, ut principibus in hydrophobia remediis adnumerent; & hinc quotidie ſemel aut bis etiam uſurpari volunt. Non tamen hydrophobum vi in balneum demittendum eſſe monent: probe enim gnari, ſolum aquæ conſpectum horrore, convulſione, furore &c. excipi, a violenta in balneum detruſione plus damni quam emolumenti exſpectant. Experientia ejus utilitatem comprobat. Cel. Vaughan b) binos hydrophobos, quos nec mercurius inunctus, nec opium largà doſi exhibitum juvit, a balneo tepido mirum in modum levatos fuiſſe refert. Idem balneum tepidum ad arcendam etiam hydrophobiam his temporibus enixe laudatur. Cum enim venenum vulneri immiſſum abluere, in circulum humorum fortaſſe receptum ſudore ſubſequente expellere, aut ſaltem hauſta aqua mitigare, enervareque ſanguinem autem diluere ad ſecretiones, & excretiones obeundas aptiorem reddere & contra inſpiſſationem, inflammatio-

a) T. I. p. 211.

b) Libro citato.

tionemque ſub hydrophobia metuendam munire valeat, non poteſt demorſis non ſalutare eſſe. Jam Celſi quidem tempore utiliſſimum habitum eſt. Is enim ab animale rabido vulneratos protinus in balneum deſcendere, ibi dum vires ferunt, deſudare, inde vinum liberalius haurire balneoque pertriduum repetito a periculo tutos ſe habere narrat. a) Verum ille balneandi mos exoleviſſe videtur.

§. 27.

Jam qua ratione tertiæ in cura prophylactica indicationi ſatisfieri poſſit, dicendum eſt.

Ut cauſæ, quibus applicatis venenum actuoſum reddi ſolet, caveantur, omne, quod corpus caleſacere, excretiones inhibere, animum validius afficere poſſit, ſedulo ab ægro avertere oportet: hinc diſpoſitio ad febrim quamcunque forte ſubnata abigenda, plethora v. g. venæ ſectione tollenda, ſaburra in primis viis ſtabulans eccoprotico, cathartico, emeticove ejicienda &c.; cibus carneus, aromaticus, potus vinoſus, ſpirituoſus prohibendus, & e contra diæta antiphlogiſtica præſcribenda; validius corporis exercitium interdicendum; vigiliæ protractiores diſſuadendæ; hilaritas animi inculcanda, intenſio vetanda, & occaſio paſſionis iræ, terroris, metus, triſtitiæ præcidenda; omnis denique excretio alvina, cutanea, renalis &c. libera ſervanda. Ut autem cauſæ caſu applicatæ removeantur, convenientibus hunc in ſinem remediis uti neceſſe eſt.

§. 28.

Effectus a veneno in actum deducto produci ſolitos, cum varii ſint, ſymptomata nervoſa, ſpasmodica, febris, liquidiorum diſſipatio, reliquorum inſpiſſatio, inflammatio &c. variis etiam auxiliis arcemus, aut in ortu ſuo ſufferimus.

Sym-

a) L. 5. c. 27. p. 308.

Symptomata nervoſa, ſpasmodica cl. viros, Arrigoni, Tiſſot, Layard, Laſſone, Ehrmann, Portal, &c. ſecuti remediis nervinis, antiſpasmodicis, camphora, moſcho caſtoreo, aſa fætida, ſuccino, ſale, aut ſpiritu cornu cervi, vel ſalis ammoniaci, tinctura eau de luce &c. infuſo florum tiliæ, radicis valerianæ ſylveſtris &c. ſemel, aut bis de die exhibitis aditu prohibemus. Atque his, cum ſimul ſudorem, vel urinam etiam movendo venenum expellere poſſint, confidentius inſiſtimus. Imo vires ſudoriferas, diureticasve additis diaphoreticis cinnabari, antimonio, ſerpentaria virginiana &c. aut diureticis terra foliata tartari, nitro &c. conſulto augemus.

Febri, liquidiorum diſſipationi, reliquorum inſpiſſationi, inflammationi balneo tepido ſæpe repetito, cibo mere, aut maximam partem vegetabili, potu multo refrigerante v. g. decocti hordei, avenæ, graminis cum oxymelle, oxyſaccharo, limonadæ &c. corporis, animique quiete &c. obviam imus.

§. 29.

Si æger cura prophylactica diu vexatus exhauritur, debilitaturque vires nutrientibus. roborantibus, cortice potiſſimum peruviano reſtauramus.

§. 30.

Si curatione prophylactica aut non, aut fruſtra adhibita morbus hydrophobicus accedit, curatio therapeutica petit. 1mo Ut ea veneni recepti pars, quæ loco demorſo adhuc inhæret, eliciatur, & ſanquini ſubtrahatur; 2do ea autem, quæ ſanquinem ingreſſa fuit, aut enervetur, deſtruaturque, aut ex corpore expellatur; 3tio ut mala a veneno agente producta auferantur.

§. 31.

Venenum parti infectæ inſidens ſequente modo educitur: Si vulnus jam clauſum eſt, cultro, cauſticove aperitur; & apertum inſperſo cantharidum pulvere, aut illito unquento magna pulveris cantharidum copia imprægnato in magnam ſuppurationem deducitur. Hac ſola ratione morbum incipientem pulſum fuiſſe cel. Sckmucker teſtatur. Unquento ægyptiaco, aut digeſtivo præcipitato rubro imbuto, ſimilive minor, tardiorque ſuppuratio excitatur; hinc hiſce malo urgente non bene utimur. Si vulnus adhuc apertum eſt, ſuppuratio dicto modo augetur. Cel. Portal ſanquiſugas vulneri applicare ſuadet.

§. 32.

Veneni in ſanquinem recepti enervatio, deſtructiove triplici quidem modo tentata, nullo tamen, ut vidimus, perfecta eſt. Acida, abſorbentia non juvant. Aquoſa, mucilaginoſa oleoſa veneni truculentiam enervare non valent. Specificum certum nullum habemus. Solus fortaſſe mercurius eſt, qui vi antihydrophoba inſtruitur; verum is certius vi ſialagoga prodeſſe videtur.

§. 33.

Expulſio veneni variis remediis ſialagogis, ſudoriferis, diureticis, emeticis, cathariticis perficienda ſuadetur. Hæc autem quibuscunque remediis tentata, etſi ſola ægrum ſalvare poſſit, ſæpe non ſuccedit.

Plurimum ſialagoga promittunt. Inunctionibus enim ut ſupra dixi, cel. Deſault, Darluc, Frater dn Choiſel, Duhaume, Tiſſot, Laſſone, Ehrmann, Portal, aliique hydrophobiam non modo accedentem, verum etiam ingreſſam feliciter fugarunt. Subinde earum utilitas evidenter ſeſe monſtravit. Morbum enim frictionibus imminutum frictionibus diutius neglectis increviſſe, repetitis autem rurſus decreviſſe & demum diſparuiſſe non una vice ob-

ſervatum eſt. Mercurius igitur, ut §. 22da dixi, larga manu, & ad levem ſalivationem uſque locis ſedi veneni proximis inungendus eſt.

Proximum a ſialagogis locum ſudorifera tenere videntur. Largus enim ſudoriferis concitatus ſudor multiplici vice hydrophobiam ſuſtulit. Virginem hydrophobam cinnabari moſcho, & opio Nugent, a) matronam hydrophobia correptam, & duos juvenes brevi corripiendos camphora, ſale cornu cervi, theriaca, & multo ſudorifero potu Hillary, b) fæminam aquæ metu laborantem cinnabari, antimonio crudo, ſale ſalis ammoniaci, & veſicantibus Hele, c) puellam præcurſoribus aquæ metus vexatam alexipharmacis, & imprimis theriaca Schmied d) ſanavit. Nuper acetum caſu hauſtum hydrophobum Udinæ, & experimenti cauſa ingeſtum alterum Paduæ ſervavit. e) Plura ſimilia exempla leguntur. Quamquam autem ſola ſudorifera medendi ratio morbum debellare poſſit, prudentia tamen ſudoriferæ ſialagogam jungere ſuadet. Hinc cum frictionibus mercurialibus moſchus, camphora, ſal alcalinum volatile, tinctura eau de luce, opium, acetum, cinnabaris, æthiops antimonialis correctus &c. in uſum trahi ſolet.

Atque hæc compoſita medendi ratio non raro in deſperatis caſibus quaſi miracula præſtitit.

Diuretica quoque commentationem mereri videntur. Cum enim cantharides f) & meloes majales g) ob inſignem vim diureticam pro infallibili remedio in hydrophobia curanda apud Hungaros habeantur, & ſolus etiam crudarum ceparum abuſus hydrophobias fugaverit h) ab efficacibus diure-

a) Libro citata.

b) Libro citato.

c) Layard libr cit. p. 104.

d) Collect. acad. T. 3. p. 378.

e) The London Chronicle Nro. 1170. June 19.

f) Commerc. litt. A. 1754. Hebd. 11. n.8.

g) Sauvages, Noſologia method.

h) Gazette ſalutair 1773. n. 8.

reticis multum ſperare poſſumus. Interea, cum diuretica ſialagogis, & diaphoreticis minus certa ſint, aliis in hydrophobia indicatis remediis diuretica mitia v. g. nitrum, terram foliatam tartari, ſuccum citri, ſpiritum nitri dulcem, oxymel ſquilliticum addere præſtat. A nitro diaphoreticis adjecto pulcherrimos effectus cel. Nugent expertus eſt. Dum enim in hydrophoba cinnabari, moſcho, & opio feliciter tractata tenue paucumque lotium ſecernebatur, ab exhibito nitro copioſum, & brevi ſedimentoſum lotium fluxit, & aquæ metus ante mitigatus diſparuit.

Emetica, & purgantia ad expellendum in hydrophobia venenum inepta eſſe videntur, Minime enim certa, minimeque tuta ſunt. Magis emetica refracta doſi, ut ſudores, & urinas cieant, data laudis capacia ſunt. Hunc in finem ſcrupulus, drachma dimidia, integrave pulveris Doweri, qui ex unciis tribus cum dimidia tartari vitriolati & ſemiuncia ſpecacuanhæ, & opii conficitur a) cum fructu clysmate injicitur b) & granum unum, alterumve turpethi mineralis cum æquali camphoræ quantitate mixtum ore ingeritur. c) Verum tamen ut hydrophobo, qui ſumme irritabilis, ad inflammationem admodum diſpoſitus vel inflammatione etiam obſeſſus eſt, ſudor & urina moveatur, emeticum exhibere, non conſultiſſimum eſt. Itaque ſudorem & urinam remediis conſuetis movere præſtat.

§. 34.

Malis a veneno agente productis, cum varia ſint, affectiones nervoſæ, febris inflammatio, virium dejectio, biblioſa, pituitoſaque ventriculi ſaburra &c. varia etiam ratione medemur.

a) Diſpenſat. edinburg.

b) Fothergill, Londner mediciniſche Bemerkungen und Unterſuchungen.

c) James, Methode nouvelle de preſerver, & guerir la rage 1760.

§. 35.

Affectionibus nervoſis remedia a vi nervos ſolante celebrata opponimus. Non autem nervina ſolum, camphoram, moſchum, caſtoreum, aſam fœtidam, ſuccinum, ſal, ſpiritumve cornu cervi, aut ſalis ammoniaci, tincturam eau de luce, valerianam ſylveſtrem, corticem peruvianum &c. verum ipſum etiam narcoticum opium audaciore etiam doſi grani unius, & duorum pondere exhibemus. Eaque, cum hydrophobus omne aquoſum reſpuat, forma boli commodiſſime ingerimus. Nec internis ſolum remediis, verum etiam externis utimur. Balneo tepido ſtricturæ, & ſpasmo univerſi corporis, clysmate emolliente colicæ, inunctione oleoſa oleo olivarum ſimplici, aut camphora, & opio imprægnato peracta doloribus partis demorſæ, v. g. brachii, emplaſtro de labdano multa extracti thebaici copia mixto ad collum, & cervicem applicato faucibus quam maxime pacientibus ſuccurrimus. Efficacia harum remediorum inſignis eſt. Hinc cl. viri Sauvages, Arrigoni, Duhaume, Tiſſot, Launne, Ehrmann, Portal tanti æſtimant, ut iunctionibus mercurialibus juncta omni non admodum progreſſæ hydrophobiæ curandæ paria habeant.

§. 36.

Febri, inflammationi potu, niſi aquæ metus prohibeat, antiphlogiſtico, clysmate ſimili, venæ ſectione proſpicimus. Princeps auxilium venæ ſectio eſt. Hanc plerumque inſignis morbi emendatio excipit. Hinc larga fieri, & bis, ter, aut etiam quater pro re nata repeti ſolet. Quidem a) ſanquinem ad animi deliquium uſque mittere ſuadent. Gravi ejusmodi ſanquinis jactura hydrophobia debellata b) & alio in ægro admodum levata legitur. c) Hæc autem medendi ratio noxia eſſe poteſt. Vi-

a) Boerhave aphor. 1144. Mead. libr. citat. Duhaume Lettre d'un Medicin de Paris à un Medicine de Province ſur le traitement de la rage 1776.

b) Academ. des ſciences l'ann. 1699. Hiſt. p. 58.

c) Medical. Eſſays T. 5. part. 2. 51. §. p. 592.

Vires enim vitæ, quas, ut venenum expelli poſſit, rigere optamus, proſternere, aut ſubitaneam etiam mortem inferre valet. Itaque moderata, & pro re nata repetita venæ ſectione uti præſtare videtur. Si inflammatio pharyngem, æſophagum, aſperamve arteriam tenet, cataplasma emolliens collo utiliter admovetur. Plus autem emolumenti emplaſtrum veſicatorium collo, nuchæve applicatum promittit. Ejus enim ope magna venenatæ ſalivalis materiæ vicina vehementer irritantis, & inflammantis pars faucibus ſubtrahitur, & aptiore loco effertur. a) Bene etiam ad inflammationem præcavendam applicari poſſe videtur.

§. 37.

Vires vitæ, ſi depreſſæ, ſi proſtratæ ſunt, erigimus ſtimulo, vario lanquoris gradui, reliquisque morbi ſymptomatibus a debilitate differentibus accommodato: moſcho, caſtoreo, camphora, ſale volatili, valeriana ſylveſtri, ſerpentaria virginiana, radice arnicæ, cortice peruviano, epiſpaticis, veſicantibus.

§. 38.

Vomituritio, vomitus materiæ membranaceæ biliosæ pituitoſæque emeticum poſcit. Hoc & ſaburram, & venenatam omnia peſſumdantem ſalivam in ventriculum forte delatam ejicit. Hinc morbum inſigniter levaſſe tegitur. Cum autem primarum viarum tractus in inflammationem proniſſimus vix acre perferre poſſit, emeticum lene eſſe oportet.

Diætavariæ morbi indoli ſit accommodata; in genere dicendo ſit tenuis, & vel refrigerans, vel calefaciens.

a) Duhaume, Hele, Layard, Flachsland, libris citatis.

§. 39.

Subinde contingit, ut æger curato etiam morbo admodum debilis, aut admodum nobilis, & meticuloſus ſit; hoc in caſu cortex [illegible]ruvianus, num, caſtoreum, aſa fætida &c. grata cum amicis converſatio, ambulatio &c. ſanitati integritatem affert.

§. 40.

Hiſce de hydrophobia dictis pauca quædam de modo, quo rabies canum, & rabiei communicatio præcaveri poſſit addere lubet. Cum enim inp[illegible] loſa urbe, & regione rabioſis canibus infeſta[illegible] nem rabiei, & ita hydrophobiæ occaſionem pra[illegible] dere, res aut neceſſaria, aut laudabilis ſit, h[illegible] addidamentum non ſuperfluum eſſe videtur.

Ad hunc finem conſequendum 1mo canum numerus imminuendus eſt. Vagus igitur, heroque deſtitutos canes occidere oportet. Hi enim ex fame, victu pravo, putrido, ex æſtu, geluve ſæpiſſime rabioſi fiunt. Canes quoque ad œconomiam non requiſitos e medio tollere expedit. Id quidem difficulter fiet. Si tamen pro quolibet cane ſuperfluo certa pecunia vitæ generi accomodata quotannis ſolvenda irrogetur, plerisque canem dimittere quam conſervare præplacebit. Nobillibus tamen ad fallendum tempus unus, alterve canis concedendus eſſet.

2do. Cauſa rabiei a canibus removendæ ſunt. Hinc canes æſtate a vi coloris, hyeme a vi frigoris arceantur, cibo apto, & aqua recente nutriantur.

3tio. Infectionem a cane rabido metuendam prævertere oportet. Itaque canes rabidus in viis occurrens ocyſſime quocunque modo occidatur. Occiſor præmio a principe ſtatuto non indignus erit Canis autem, cujus valetudo ſuſpecta eſt, includatur, & ſi rabie incipiente affectus videtur, propinato pharmaco, turpetho minerali, helleboro albo &c. ſanetur; ſi autem jam progreſſa laborat, ſine mora interficiatur. Rabioſi canis domuncula, & quidquid ejus

ejus ſaliva contaminari potuit, igni ſub dio excitato committatur.

4to. Infectione facta eruptio morbi omni modo cavenda eſt. Quare animal a rabioſo cane vulneratum aut illico necetur, aut ab aliis animalibus ſeparatum peculiari loco includatur, aptaque curatione non a plebe, non ab agyrta, ſed a medico, chirurgoque directa ſanetur, rabie autem jam correptum aut occidatur, aut incluſum fato ſuo permittatur, & quidquid ejus ſaliva infectum fuit, comburatur. Homo autem ab animale rabido demorſus illico vulnus aqua ſalita, urinave eluat, aut ferro ignito inurat, & rejecto omni medicaſtri conſilio ad medicum, chirorgumque confugiat.

THESES.

1.

Hydrophobia a cauſa venenata duplici originem trahit.

2.

Venenum alterum in ſolo canum genere a peculiari ſuccorum corruptione, alterum in vario animalium genere, & in ipſo homine a ſyſtematis nervei turbis naſcitur.

3.

Natura veneni canini incognita eſt.

4.

Communicatione ſolius ſalivæ interventu.

5.

Non ſolum morſu in corpus immiſſum, verum etiam per os ingeſtum, & cuti applicatum nocet.

6.

Hydrophobia morbus nervoſus eſt.

7.

Mirabile morbi ſymptoma aquæ metus non a pharyngis, æſophagi, & aſperæ arteriæ inflammatione,

8.

Sed a difficillima & maxime dolorifica liquidorum deglutione,

9.

cujus cauſa fibrarum muſcularium pharyngis, & æſophagi ſpasmus eſt,

10.

et a ſingulari ægri adverſus fluida antipathia pendet.

11.

Venæ ſectio morſu ab animale rabido inflicto abſque inſigni plethora nocet.

12.

Inuſtio, & abſciſſio partis morſu cæſæ mature, & rite inſtituta infallibile remedium eſt.

13.

Sæpe etiam vulneris ope aquæ ſalitæ elotio, dilatatio, ſcarificatio, & cucurbitarum applicatio omnem medelam abſolvit.

14.

Hirudinum ad locum demorſum, & vicina admotio a recentioribus commendata dictis veterum auxiliis præferenda non eſt.

15.

Ulceratio loci demorſi nunquam negligenda eſt.

16.

Ad hanc pulvis cantharidum optime inſervit.

17.

Mercurius tam ad arcendam, quam ad curandam hydrophobiam princeps remedium eſt.

18.

Vivus arte chemica alterato plerumque præferri debet.

19.

Hic autem inunctionibus optime in corpus immittitur.

20.

Certius ſecretiones & excretiones maxime ſalivales augendo, quam vi ſpecifica prodeſt.

21.

Salivatio tamen nec ad prophylacticam, nec ad therapeuticam hydrophobiæ curationem requiritur.

22.

Egregia etiam remedia ſunt: Belladona, moſchus, ſal alcalinum volatile, acetum, cinnabaris, antimonium, cantharis, meloe majalis & proſcarabæus.

23.

Balneum frigidum ad hyerophobiam arcendam utiliſſimum; ad curandam autem maxime noxium eſt.

24.

Balneum tepidum in utrumque finem præſtans auxilium eſt.

25.

In hydrophobiæ acceſſu venæ ſectio ad animi deliquium uſque commendationem non meretur.

26.

Emeticum in hydrophobia exhibendum lene eſſe oportet. Ipecacuanha igitur celebrato turpetho minerali anteponenda eſt.

27.

Veſicantia collo potiſſimum applicata egregios in hydrophobia effectus promittunt.

28.

Optime hydrophobiæ medemur, ſi cum mercuriali medendi ratione diaphoreticam, diureticam, & antiſpasmodicam conjungimus.